

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Evidenčné číslo: 101006/B/2021/36114638559915780

Kvalita ľudského kapitálu v ekonomickom rozvoji
Bakalárska práca

2021

Bianka Koníčková

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Kvalita ľudského kapitálu v ekonomickom rozvoji
Bakalárska práca

Študijný program: Financie, bankovníctvo, investovanie
Študijný odbor: Ekonómia a manažment
Školiace pracovisko: Katedra hospodárskej politiky
Vedúci záverečnej práce: Ing. Jarmila Vidová, PhD., MBA.

Bratislava 2021

Bianka Koníčková

Zadanie

ABSTRAKT

KONÍČKOVÁ, Bianka: *Kvalita ľudského kapitálu v ekonomickom rozvoji*. – Ekonomická univerzita v Bratislave, Národohospodárska fakulta; Katedra hospodárskej politiky. Vedúca záverečnej práce: Ing. Jarmila Vidová, PhD. MBA. – Bratislava: NHF EU, 2021, 52 s.

Cieľom záverečnej práce je preskúmanie vplyvu ľudského kapitálu a vzdelania na ekonomický rozvoj krajiny. Chceme preskúmať dôsledky, ktoré prináša nedostatočné vzdelanie a tiež poukázať na jeho dôležitosť. Porovnaním so štátmi s vyššou úrovňou vzdelania v Európskej únii, chceme analyzovať a nájsť vhodné opatrenia pre dosahovanie podobných výsledkov na SR. Chceme tiež dokázať, že ľudský kapitál je dôležitý a nevyhnutný pre vývin ekonomického prostredia. Práca je rozdelená do 4 kapitol. Obsahuje 20 grafov, 4 tabuľky a 1 prílohu. Prvá kapitola opisuje a vymedzuje základné pojmy a uvádza do problematiky ľudského kapitálu a ekonomického rozvoja. V druhej kapitole sa venujeme stanoveniu hlavného cieľa a ďalších čiastkových cieľov. V tretej kapitole opisujeme metódy, ktoré boli použité na objasnenie a preskúmanie našej témy. Posledná kapitola vysvetľuje a porovnáva rozdiely ekonomických ukazovateľov a kvalitu ľudského kapitálu v krajoch SR prostredníctvom empirického prieskumu.

Kľúčové slová: ľudský kapitál, kvalita vzdelania, ekonomický rozvoj, úroveň vzdelania

ABSTRACT

KONÍČKOVÁ, Bianka: *Quality of human capital in economic development..* – University of Economics in Bratislava, Faculty of National Economy; Department of Economic policy. Bachelor Thesis Advisor: Ing. Jarmila Vidová, PhD. MBA. – Bratislava: Faculty of National Economy EU, 2021, Number of pages 52.

The aim of final thesis is to explore the impact of human capital and education on economic development of a country. We would like to explore consequences of insufficient education and we would like to find out why the quality of education differentiates from region to region. By means of comparison to other member states of European Union with higher standard of education, we pursue the aim to analyse and find appropriate actions for achieving the same level in Slovakia. We would like to prove that human capital is very important and necessary for development of economic environment. The work is divided into four chapters. It contains twenty graphs, four tables and one attachment. First chapter describes and defines main concept of work and introduces to a reader the issue of human capital. In second chapter we set ourselves the main aim and partial aims. In third chapter are described methods that we used to further examine and clarify the topic. The last chapter is dedicated to our empiric study which explains and compares differences of economic indicators and a quality of human capital in different regions of Slovakia.

Key words: human capital, quality of education, economic development, education standards

Obsah

Úvod.....	9
1 Súčasný stav skúmanej problematiky doma a v zahraničí	10
1.1 Teoretické východiská ekonomického rozvoja a ľudského kapitálu	10
1.2 Kvalita ľudského kapitálu	14
1.3 Faktory determinujúce ekonomický rozvoj	16
1.4 Investície do ľudského kapitálu	18
2 Cieľ práce	20
3 Metodika práce a metódy skúmania	21
4 Výsledky práce	22
4.1 Kvalita ľudského kapitálu a výkonnosť ekonomiky na Slovensku v porovnaní s inými štátmi EÚ	24
4.1.1 Slovensko	25
4.1.2 Estónsko	29
4.1.3 Česká republika	30
4.1.4 Rakúsko	31
4.2 Kvalita ľudského kapitálu a výkonnosť ekonomiky v Trenčianskom kraji ..	32
4.3 Analýza výsledkov dotazníkového prieskumu.....	36
4.3.1 Analýza získaných údajov empirickým výskumom.....	37
4.3.2 Záver dotazníkového prieskumu	45
Záver	47
Zoznam bibliografických odkazov.....	48
Prílohy.....	51

Zoznam grafov

Graf č. 1 Vývoj hrubého domáceho produktu na Slovensku v %.....	22
Graf č. 2 Harmonizovaná miera nezamestnanosti na SR v % za rok 2020	23
Graf č. 3 Výdavky verejnej správy na základné vzdelanie v roku 2017 v mil. EUR	24
Graf č. 4 HDP za rok 2019 v mil. EUR	26
Graf č. 5 Miera účasti na vzdelávaní a odbornej príprave v % za rok 2019.....	27
Graf č. 6 Mladí ľudia 15-24 rokov, ktorí nie sú ani zamestnaní, ani sa nevzdelávajú. V % celkovej populácie v rovnakej vekovej skupine za rok 2019.	28
Graf č. 7 Počet vysokých škôl v krajocho SR za rok 2016-2019	33
Graf č. 8 Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca v krajocho SR za rok 2016-2019 v EUR	35
Graf č. 9 Regionálny hrubý domáci produkt na obyvateľa na SR za rok 2016-2018.....	35
Graf č. 10 Miera evidovanej nezamestnanosti v % v krajocho SR za rok 2019.....	36
Graf č. 11 V ktorom kraji žijete?	38
Graf č. 12 Aké je dôležité pre vás vzdelanie?.....	38
Graf č. 13 Aké je vaše najvyššie dosiahnuté vzdelanie?	39
Graf č. 14 Ako by ste hodnotili kvalitu vášho základného vzdelania, ktoré ste mali možnosť absolvovať?.....	40
Graf č. 15 Pokračujete vo svojom vzdelávaní aj po absolvovaní strednej/vysokej školy? ..	41
Graf č. 16 Aká je výška vášho hrubého príjmu?.....	42
Graf č. 17 Máte možnosť u svojho zamestnávateľa získať ďalšie dodatočné vzdelanie prostredníctvom iných kurzov, školení?	42
Graf č. 18 Ak by ste absolvovali vyššie vzdelanie vo vašom odbore, mali by ste možnosť vyššieho zárobku?.....	43
Graf č. 19 Máte skúsenosti, kedy ste v dôsledku nedostatočného vzdelania, kvalifikácie neboli prijatí na pozíciu o ktorú ste sa uchádzali?	44
Graf č. 20 Odpovedá vaše dosiahnuté vzdelanie, vaše skúsenosti a zručnosti výške vašej mzdy?	44

Zoznam tabuliek

Tabuľka č. 1 Stupeň dosiahnutého vzdelania žien a mužov na SR v rokoch 2015-2019 (%)	23
Tabuľka č. 2 Hodnotenie krajín EÚ podľa indexu prosperity prostredníctvom bodovania za rok 2020	25
Tabuľka č. 3 Sadzby dane z príjmu v Rakúsku	28
Tabuľka č. 4 Ukazovatele vzdelávania v Bratislavskom a Trenčianskom kraji za rok 2019	34

Úvod

Ľudský kapitál je významný pre rozvoj spoločnosti, ktorý podľa odborníkov a ekonómov dokáže ekonomický rozvoj pozdvihnúť, ale aj oslabiť. Ide o súbor vlastností, ktoré máme prirodzene každý v sebe, ktoré sme sa naučili v škole, v práci. Nimi každý z nás disponuje a aj preto sa nazýva kapitálom. Tieto vlastnosti, zručnosti vieme využiť či už v bežnom živote, tým že sme zruční a vieme si veľa vecí spraviť sami bez pomoci iných, alebo aj tým, že dodatočným vzdelaním či už nadstavbou stredného vzdelania, vysokou školou, alebo rôznymi školeniami a kurzmi vieme zvýšiť svoju hodnotu na trhu práce. Naša hodnota ako človeka neovplyvňuje len nás ako osobnosť, nás ako zamestnanca, ale aj ako občana, ktorý je súčasťou vzdelanostnej spoločnosti, ktorý v konečnom dôsledku ovplyvňuje produktivitu práce a rozvoj ekonomiky. Avšak nie každý má nadanie a možnosti pre rovnaké vzdelanie. Závisí to od rôznych faktorov. Nedostatok vzdelania a menšia kvalita ľudského kapitálu, bude negatívne ovplyvňovať výkonnosť ekonomiky v danom regióne.

V prvej časti práce svoju pozornosť zameriavame na vymedzenie teoretických východísk ekonomického rozvoja a ľudského kapitálu. Dôležitú úlohu zohráva v tejto téme kvalita ľudského kapitálu, a preto sme sa zamerali tiež na jej definovanie a hodnotenie prostredníctvom rôznych inštitúcií. Rozobrali sme aj existenciu rôznych iných faktorov, ktoré tiež ovplyvňujú ekonomický rozvoj. Keďže investície prispievajú k rastu produktivity práce v podnikateľskej sfére venujeme sa opodstatnením ich dôležitosti.

V ďalšej časti sme porovnávali kvalitu vzdelania a výkonnosť ekonomík Slovenska, Česka, Estónska a Rakúska. Vďaka tomu sme odhalili dôvody, prečo tieto krajiny dosahujú také výsledky v hodnoteniach aké dosahujú. Tiež sme prišli na rôzne rezervy Slovenska, ktoré môžeme do budúcnosti vylepšiť a prispieť k dosahovaniu lepších hodnotení vzdelania a zvýšiť aj výkonnosť našej ekonomiky.

Zachytili sme a pochopili rôznorodosť vzdelania a jeho úrovně v jednotlivých regiónoch Slovenska. Na čo sme využili v empirickej časti analýzy dotazník, kde sme sa pýtali respondentov, na to ako, aké a kde získali svoje vzdelanie, a tak isto aj ako ho vedeli využiť pri hľadaní svojho zamestnania dokonca aj to, či bol niekedy rozhodujúci ich titul pri získaní nového zamestnania a mnohé ďalšie otázky, ktoré nám umožnili získať relevantné informácie.

1 Súčasný stav skúmanej problematiky doma a v zahraničí

1.1 Teoretické východiská ekonomického rozvoja a ľudského kapitálu

Ekonomický rozvoj zahŕňa rozvoj všetkých sektorov, fáz i odvetví. Meria sa prostredníctvom indexu ľudského rozvoja, ktorý vydáva Rozvojový program OSN. Tento index berie do úvahy kúpnu silu, ale aj očakávanú dĺžku života či úroveň vzdelania. Jeho globálnym cieľom je rast kvality života obyvateľov. Zameriava sa nielen na rozvoj ukazovateľov, ale aj na ovplyvňovanie spoločensko-politického charakteru celého národného hospodárstva. Kvalita života závisí od výkonnosti ekonomiky a ekonomického rastu. Je to predovšetkým proces, ktorým sa zvyšuje schopnosť ekonomiky vyrábať tovary a služby. Tento proces sa dá vyjadriť prostredníctvom reálneho HDP, v absolútnej hodnote, koeficientom ekonomického rastu alebo tempom ekonomického rastu.¹

Rast reálneho HDP závisí od zdrojov ekonomiky. Poznáme dva druhy zdrojov ekonomického rastu a to extenzívne a intenzívne. Extenzívny zdroj je napríklad množstvo používaných výrobných faktorov, ten sa považuje aj za kvantitatívny zdroj. Medzi intenzívne zdroje patrí ľudský kapitál, počet ekonomicky aktívneho obyvateľstva, čiže počet pracujúcich občanov, ktorí vplývajú na rast produktivity práce. Rast produktivity práce, vplýva ako na celkovú výkonnosť ekonomiky, tak aj na tempo rastu reálneho HDP a životnú úroveň obyvateľov.²

Ekonomický rast zažil intelektuálnu skúšku už v začiatkoch systematickej ekonomickej teórie. Už Adam Smith tvrdil, že ekonomický rast súvisí s deľbou práce, lenže ich jasne neprepojil.³ V roku 1776 preukázal, že produktivitu zamestnancov zvyšuje aj nákup nových strojov a nie iba vzdelanie. Samozrejme tvrdil, že vzdelanie je dôležité, pretože prispieva k rastu ich zručností. Človeka Smith porovnal s drahým strojom. Podľa neho prácu, ktorú sa človek naučí v procese vzdelávania robiť, mu musí viesť pokryť všetky jeho náklady na vzdelanie a zabezpečiť mu aj minimálne normálny zisk. To je taký, ktorý by dosiahol z fyzického kapitálu rovnakej hodnoty. A keďže nie je možné určiť koľko bude ľudský život trvať, tak návratnosť musí byť zabezpečená v dostatočne krátkom období. Na takomto princípe vysvetlil Adam Smith rozdiely medzi úrovňou miezd vzdelaných a nevzdelaných pracovníkov. Tiež si všimol, že ľudia s vyšším vzdelaním zarábajú viac, ako tí, ktorí nemajú vzdelanie. Práve preto prišiel k záveru, že keby ľudia nie sú motivovaní

¹ BECKER, G. S. *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis with Special Reference to Education*. 3 ed. Chicago: The University of Chicago Press, 1993.

² LISÝ, J. *Ekonomika*. Bratislava: Wolters Kluwer, a. s., 2016, s. 394-395. ISBN 978-8-7552-275-7.

³ SMITH, A. *Pojednání o podstate a původu bohatství národů*. Praha: SNPL, 1958.

vidinou vyššieho zárobku, ponuka vzdelaných ľudí na trhu by bola obmedzená. Na Smitha naviazal aj Alfred Marshal, ktorý odmietol ľudský kapitál ako nerealistický. Súhlasil však so Smithom v myšlienke, že vzdelaní ľudia môžu výrazne prispieť k zvýšeniu efektívnosti využitia strojov. Odmietal však dotácie štátu na financovanie vzdelania.⁴ Aj Thomas Malthus vynašiel formálny model dynamického procesu rastu v ktorom každá krajina konvergovala smerom k nehybnému, nemennému príjmu na obyvateľa.⁵

Medzi ekonómov, ktorí použili pojem ľudský kapitál patrí aj A. C. Pigou. Rozlišoval investície do ľudského kapitálu a investície do vecného (fyzického) kapitálu. Podotkol, že takéto chápanie kapitálu relativizuje oddelenosť spotreby a investícií.⁶

V diele *Všeobecná teória zamestnanosti, úroku a peňazí* sa jej autor Keynes vyjadril, že výdavky domácností sú na proces formálneho vzdelania spotrebou a že výdavky firiem na zvýšenie kvalifikácie pracovníkov sú investíciou. Podľa rozšíreného jednoduchého modelu o vládny sektor, tak dotácie, ktoré vláda poskytuje do vzdelania sú súčasťou vládnych výdavkov. V Keynesovej teórii nie je priestor na uvažovanie so vzdelaním ako s procesom, ktorý prináša výnosy, pretože nevenoval dostatočnú pozornosť otázkam ako sú ekonomický rozvoj, vzdelanie a ľudský kapitál.⁷ Avšak americkí ekonómovia venovali väčšiu pozornosť tejto téme a napríklad Jacob Mincer, ktorý využil pojem ľudský kapitál, pri tom ako prišiel k názoru, že za významným faktorom rastu zárobkov jednotlivca je práve akumulácia jeho ľudského kapitálu, pretože ziskava neustále väčšiu prax a vedomosti čo sa automaticky prejaví na raste jeho príjmov.⁸

T. Schultz jeho prístup rozpracoval Becker, ktorého zaujímalo ako dochádza k tvorbe ľudského kapitálu a akú mieru výnosov z investícií do vzdelania vieme dosiahnuť. Podľa jeho prístupu vieme ľudský kapitál porovnávať s fyzickým kapitálom. Uviedol aj príklad, kedy človek vie investovať do svojho ľudského kapitálu pri práci so strojom tak, že prostredníctvom, či už dodatočného vzdelania, alebo odborných praktických školení, alebo zdravotnej starostlivosti zvýšili svoju hodnotu aj na trhu práce. Takto získaný ľudský kapitál použitý v pracovnom procese prináša aj takzvaný dodatočný output, ktorý je ďalším zdrojom dodatočných výnosov pre jeho vlastníka. Beckerovi sa tiež podarilo zosystematizovať veľký počet empirických pozorovaní a aj tým vytvoril základy pre skúmanie tejto problematiky.

⁴ MARSHALL, A. *Principles of Economics. Volume I.* Londýn: Macmillan, 1890.

⁵ MALTHUS, T. R. *An Essay on the Principle of Population*, 1798.

⁶ PIGOU, A. C. *A study in public finance.* Londýn: Macmillan, 1928.

⁷ KEYNES, J. M. *Obecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz.* Praha: Cicero, 2020. ISBN 9788027073993.

⁸ MINCER, J. *Investment in human capital and personal income distribution.* Journal of political economy, 1958, 66, s. 281-302.

Porovnával súčasnú hodnotu budúcich tokov príjmov jednotlivcov v pracovnom procese s výnosmi z alternatívnych foriem investovania a zameriaval svoje skúmanie na miery výnosov z investícií do ľudského kapitálu. Vďaka tomu dospel k názoru, že racionálny jednotlivec bude vytvárať investície do ľudského kapitálu až dovtedy, kedy sa hraničná miera výnosu z investície vyrovná jeho alternatívnym nákladom využitia daných zdrojov. Rozlišoval tiež špecifický ľudský kapitál, ktorý je využiteľný len v jednej spoločnosti a tiež všeobecný ľudský kapitál, ktorý je využiteľný vo viacerých zamestnaniach. Práve toto rozlišovanie kapitálu je relevantné pri analýze determinantov fluktuácie pracujúcich. Tiež venoval svoju pozornosť skúmaniu vzťahu medzi dĺžkou vzdelania a výškou očakávaného zárobku jednotlivca, čo skúmal aj v súvislosti s vplyvom rodinného zázemia a finančných obmedzení na úroveň vzdelania. Keďže ľudský kapitál neslúži ako záruka na poskytnuté zdroje potrebné na investíciu do ľudského kapitálu, získanie cudzích zdrojov financovania ako je napríklad pôžička je veľmi obmedzené.⁹

Výskumy ekonóma Lareaua sa zameriavali v nadväznosti na Beckera na analýzu vzťahu medzi sociálno-ekonomickým postavením rodičov a kvalitou vzdelania detí. Z analýzy vyplynulo, že medzi skúmaným determinantami existuje významná pozitívna korelácia.¹⁰

Keď nahliadneme do histórie napríklad podľa Solowho modelu rastu je výstup (output) produkovaný z práce, ľudského a fyzického kapitálu, ktoré sú ďalej použité ako investície práve do týchto zložiek a do spotreby. Tento model ekonomického rastu má niekoľko implikácií. Uviedol, že dôchodková elasticita sa z hľadiska fyzického kapitálu nelíši od podielu kapitálu na príjmoch. Jeho záver v kontraste s Romerovou sugesciou vychádza z toho, že kapitál získava približne svoju sociálnu návratnosť. Taktiež vyššia miera úspor vedie k vyšším ustáleniam príjmov, ktoré vedú k vyššej úrovni ľudského kapitálu, aj keď úroveň akumulácie ľudského kapitálu je nezmenená. Práve Solow zaviedol do produkčnej funkcie faktor času a technický pokrok.¹¹

Nickolas vo svojom článku tiež rozobral ekonomický rast a potvrdil, že ľudský kapitál a ekonomický rast sú na seba závislé. Je to práve ľudský kapitál, ktorý pomáha rozvoju ekonomiky, k čomu prispieva rozširovanie znalostí a skúseností ľudí. Taktiež

⁹ BECKER, G. S. *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis with Special Reference to Education*. 3 ed. Chicago : The University of Chicago Press, 1993.

¹⁰ LAUREAU, A. *Unequal childhoods: Class, race, and family life*. University of California Press, 2011.

¹¹ MANKIW N. G., ROMER, D., Weil D. N. *A contribution to the empirics of economic growth*. *Quarterly Journal of Economics*, President and Fellows of Harvard College and Massachusetts Institute of Technology, 1992, str.432.

skúsenosti a schopnosti poskytujú ekonomickú hodnotu, pretože znalostná pracovná sila vedie k zvyšovaniu produktivity. Aby sme vedeli posúdiť, ako ľudský kapitál ovplyvňuje rast, musíme sa najskôr zamerať na dva kľúčové ťahače ekonomického rastu. A sú to práve spotrebiteľské výdavky a obchodné investície. Spotrebiteľské výdavky sú zodpovedné za väčšiu časť ekonomického rastu, pretože, keď spotrebiteľia sú zamestnaní, dostávajú mzdy, a to automaticky vedie k nakupovaniu služieb, tovaru, áut, technológií a atď. Takže nakupovanie má pozitívny vplyv ako na zamestnanosť, tak i na vyšší HDP rast v celej ekonomike. Ďalej sú to tiež obchodné investície, ktoré ovplyvňujú rast ekonomiky a to je spôsobené tým, že podnikatelia sa snažia neustále upevňovať a zlepšovať svoje postavenie v spoločnosti, a preto investujú do rôznych foriem majetku a technológií. Stávajú sa viacej profitujúcimi a to vedie k zvyšovaniu HDP. Tvrdí, že proces vzdelávania pracovnej sily je typ investovania, ale namiesto kapitálového investovania do majetku, investujeme do ľudského kapitálu.¹²

Becker skúmal tiež význam schopností ako determinantu ekonomického úspechu. Dospel k názoru, že schopnosti síce pozitívne ovplyvňujú úspech jednotlivca, ale ich vplyv je relatívne malý. V tejto analýze využili tiež koncepciu komparatívnych výhod, pretože ľudia sa rozhodnú pre zamestnanie, pri ktorého výkone majú komparatívnu výhodu a tým znížia vplyv tých dispozícií a schopností, ktoré nemajú dostatočne rozvinuté.¹³

V súvislosti s témou ľudského kapitálu sa nám častokrát naskytne otázka diskriminácie. Poznáme tiež ekonóma, ktorý mal tiež záujem vysvetliť tento vzťah. Je to práve J. Mincer, ktorý chcel vysvetliť prečo ženy zarábajú menej ako muži. Zdôvodnil to menšou zapojenosťou žien do pracovného procesu.¹⁴

Polachek k tejto téme zaujal taký postoj, že pokiaľ očakávaná hodnota investícií rastie s predpokladanou mierou ich využitia, je pravdepodobné, že vydaté ženy budú viac investovať do rozvoja svojich netrhových zručností. A práve z nerovnakých investícií medzi mužmi a ženami vyplýva aj rozdiel v ich mzdách.¹⁵

¹² NICKOLAS, S. *What is the relationship between human capital and economic growth?*. Dostupné na: <https://www.investopedia.com/ask/answers/032415/what-relationship-between-human-capital-and-economic-growth.asp>, citované 17.12.2020.

¹³ ČAPLANOVÁ, A., MARTINCOVÁ, M. *Inflácia, nezamestnanosť a ľudský kapitál z makroekonomického pohľadu*. Bratislava: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 93-107. ISBN 978-80-8168-024-3.

¹⁴ MINCER, J. *Investment in human capital and personal income distribution*. Journal of political economy, 1958, 66, s. 281-302.

¹⁵ POLACHEK, S. W. *Occupational self-selection: A human capital approach to sex differences in occupational structure*. The review of economics and statistics. 1981. 63, s. 60-69.

1.2 Kvalita ľudského kapitálu

To, aký je dôležitý ľudský kapitál pre ekonomický rozvoj sme si už uviedli, avšak zostáva vysvetlenie, prečo práve jeho kvalita je tak opodstatnená. Niekedy kvalita je dôležitejšia ako kvantita, a to platí aj pri vzdelaní. K rozvoju ľudského kapitálu dochádza prostredníctvom procesu vzdelávania, ktorého významnú zložku tvorí formálne vzdelávanie poskytované vzdelávacími inštitúciami. Pri porovnaní vzťahu medzi financovaním povinného vzdelávania a jeho kvalitou, podľa OECD Slovenská republika dosahuje na medzinárodnom meradle kvality vzdelávania neuspokojivé výsledky. Tie sú dôsledkom nekoncepčných reforiem a nedostatočným finančným zabezpečením.¹⁶ Keďže kvalita vzdelávania sa priamo odráža na kvalite ľudského kapitálu, a ten ovplyvňuje produktivitu práce a v konečnom dôsledku aj ekonomický rast, mali by sme charakterizovať a zanalyzovať kvalitu vzdelávania, ktorá stojí na začiatku tohto reťazca. Ako sme už zadefinovali, kvalita vzdelávania sa odlišuje v štátoch, regiónoch i v mestách. Rôznorodosť kvality vzdelávania na základných, stredných a vysokých školách spôsobuje nerovnosti v regiónoch, a tie sa odrážajú na ekonomickom raste spoločnosti a štátu. Ako determinujúci faktor ľudského kapitálu sa vzdelanie považuje za veľmi dôležité, pre každú krajinu, pretože to, aké vzdelanie ľudia dostanú, ovplyvňuje ich budúce príjmy, to akú kvalifikáciu nadobudnú ovplyvňuje ich produktivitu práce, a to ako budú motivovaní zostať v krajine, ktorá im to vzdelanie umožnila je dôležité pre našu ekonomiku a ekonomický rozvoj.

V súčasnosti sa venuje väčšia starostlivosť financovaniu vzdelávania so zreteľom na výsledky. Vďaka tomu je umožnená optimalizácia. Ešte v roku 2001 v správe o kvalite vzdelávania európskej komisie boli navrhnuté indikátory na zisťovanie kvality vzdelávania škôl. Tie boli rozdelené v skupinách:

- výsledky žiakov,
- úspešnosť štúdia a následný prechod na vyšší stupeň vzdelania,
- monitorovanie vzdelávania,
- zdroje a štruktúra zdrojov.

Práve OECD a Medzinárodná asociácia na hodnotenie výsledkov vzdelávania uskutočňujú medzinárodné hodnotenie vzdelávacích systémov a ich porovnávanie.

¹⁶BELKOVICSOVÁ, D. In *Ľudský kapitál ako významný determinant ekonomického rastu*. Konkurencieschopnosť, ekonomický rast a prežitie firiem: príspevky recenzovaného zborníka z vedeckej konferencie, 15.-17. mája 2019, vo vzdelávacom zariadení, (Virt, Slovensko). Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2019, s. 1-7. ISBN 978-80-225-4606-5.

Existujú kritéria na meranie štandardov excelencie respektíve vynikajúcej kvality vzdelania. Tieto kritéria mnohí autori uvádzajú ako inštitucionálne kritéria a kritéria, ktoré sa týkajú vzdelávacieho/študijného programu. V inštitucionálnych kritériách sú zahrnuté kritéria týkajúce sa charakteru, organizačných charakteristík vzdelávacej inštitúcie. Inštitucionálne kritéria môžeme rozdeliť do štyroch skupín:

- vývoj a aktualizácia,
- obsah,
- riadenie,
- plnenie.

Ďalej sa vykonávajú rôzne iné hodnotenia kvality, ako je napríklad aj hodnotenie kvality univerzít. Toto hodnotenie sa vykonáva za európskych podmienok a je jedným z prvkov Bolonského procesu. Jeho smerovanie je hlavne k zodpovednosti inštitúcií za ich vnútornú kultúru kvality, a rovnako aj k zabezpečovaniu kvality prostredníctvom definície vzdelávacích výsledkov a kompetencií. Pomôcť má aj rozšírenie používania kreditov podľa Európskeho systému prenosu a zhromažďovania (ECTS). Na univerzitách sa často objavuje vykonávanie externého hodnotenia kvality vzdelania. To napríklad môže zahŕňať vykonávanie auditu, referenčného porovnávania, kontroly plnenia akreditácie a kontroly udelených pečatí kvality excelentnosti.

Podľa OECD práve predškolské vzdelávanie tvorí základný pilier celoživotného vzdelávania. Získané zručnosti a vedomosti práve v tom období významne ovplyvňujú ich ďalšie vzdelanie i celkovú úroveň dosiahnutého vzdelania. Pozitívny prístup k predškolskému vzdelávaniu sa prejavil ako významný faktor (OECD, 2006). Čiže kvalita práve tohto primárneho vzdelania je veľmi dôležitá.

Za klasický ukazovateľ kvality na úrovni základného a stredného vzdelávania sa tiež považuje počet žiakov v triede. Vo všeobecnosti sa menšie početné triedy žiakov sa hodnotia pozitívnejšie, pretože dostávajú od učiteľov viac individuálnej pozornosti. Napríklad aj vo Veľkej Británii Úrad pre štandardy vo vzdelávaní (OFSTED) uskutočnili výskum, ktorý bol zameraný na veľkosť tried a kvalitu vzdelávania, v ktorom prišli k záverom, že veľkosť tried vie ovplyvniť najviac deti od 5-7 rokov.

Veľký dôraz sa kladie aj na kvalitu vysokoškolského vzdelania a preto sú stanovené európske normy a rôzne usmernenia, boli prijaté už v roku 2005 a to napríklad:

- zásady pre vlastný vnútorný systém zabezpečovania kvality inštitúcií vysokoškolského vzdelávania,

- normy pre externé hodnotenie inštitúcií vysokoškolského vzdelávania a ich programov zo strany agentúr,
- normy týkajúce sa zabezpečovania kvality samotnými agentúrami.¹⁷

Kvalita vzdelania sa výrazne odráža aj od kvality učiteľov, práve oni vplývajú na efektívnosť vzdelávacieho systému a na kvalitu výstupov vzdelávacích aktivít. Goodman a Turner v roku 2010 taktiež ako predchádzajúce tvrdenia, poukazovali na to, že ak v krajine nemá učiteľské povolanie spoločenské uznanie, tak nevytvára dostatočné predpoklady pre kvalitné poskytovanie služieb vzdelávania.¹⁸

1.3 Faktory determinujúce ekonomický rozvoj

Ako sme už spomenuli, za ekonomický rozvoj považujeme či už ekonomický rast, ale predovšetkým produktivitu práce. Tá však nezávisí len od faktoru ľudského kapitálu. Viacerí autori uvádzajú, že ho ovplyvňujú aj rôzne iné faktory:

- Fyzický kapitál – predstavuje množstvo technickej úrovne strojov, zariadení a budov. To závisí zas od množstva úspor a investícií, ktoré vynaložíme na akumuláciu kapitálu. Neustála zmena a investície do technológií sa nám častokrát môžu vrátiť v podobe vysokej efektivity práce. Využívaním mikroelektroniky v hospodárstve vznikajú nové vysoko efektívne integrované výrobné systémy. Na investovanie do fyzického kapitálu je vhodné použiť aj vládne investície, ktoré sú navrhnuté na investície do spoločnej infraštruktúry. Kvalitná vybavenosť technikou a modernou technológiou sú zárukou úspechu, pretože je jedným z najdôležitejších faktorov zvyšovania produktivity práce.
- Technologické zmeny a inovácie – pôsobenie technologických zmien a technického pokroku súvisí s investíciami do kapitálových statkov a aj do investícií ľudského kapitálu. Technologické zmeny vedú k zmenám vo výrobných procesoch a k výrobe nových, technicky dokonalejších statkov. V tejto súvislosti je dôležité spomenúť pojmy invencia a inovácia, pretože vedú k rastu produkcie práce. Inovácia nastáva vtedy, keď je priamo aplikovaná invencia v praxi, ktorá je bližšie definovaná ako nová myšlienka, alebo vynález, ktorý je dôležitým momentom procesu technologickej zmeny.

¹⁷ DUDOVÁ, I. *Ekonomía vzdelávania*. Bratislava: Vydavateľstvo Ekonóm, 2011, s. 118-124. ISBN 978-80-225-3117-7.

¹⁸ GOODMAN, S. F. – TURNER, L. J. *Teacher Incentive Pay and Educational Outcomes: Evidence from the New York City Bonus Program*, 2010. Dostupné na: https://www.educationnext.org/wpcontent/uploads/2011/02/ednext_20112_GoodmanTurner_Unabridged.pdf

- Pôda a prírodné zdroje – patria medzi najvýznamnejšie faktory rastu produktivity práce a ekonomického rastu. Je však mylná predstava, že krajiny, ktoré sú bohaté na nerastné suroviny, alebo prírodné zdroje sú zároveň aj najbohatšími krajinami sveta. S tým súvisí aj fakt, že v dnešnej dobe obmedzené množstvo prírodných zdrojov nie je neprekonateľnou prekážkou ekonomického rastu. Podstatné je využívanie vzájomnej substitúcie týchto zdrojov kapitálovými statkami. Faktorom ekonomického rastu nie je vlastníctvo pôdy, ale schopnosť ľudí s ním vedieť efektívne nakladať, pričom oporou by nám mali byť moderné technológie.

- Podnikateľské a manažérske schopnosti – sú takzvaným hnacím motorom ekonomického rastu, pretože práve tvorivosť, podnikavosť, iniciatíva a aktivita ľudí je zdrojom zvyšovania produktivity práce.

- Spoločensko-inštitucionálne a právne prostredie – je jedným z faktorov, ktorý je založený na slobode a rovnoprávnosti postavenia politických a ekonomických inštitúcií. Len v takomto prostredí, je možný dynamický rozvoj ekonomiky. Ekonomická aktivita ľudí a ich sloboda je dôležitým zdrojom rastu. Ak im spoločnosť vytvorí podmienky, ekonomický rast zabezpečia prostredníctvom ich tvorivosti a podnikavosti. Pozitívny rast vieme ovplyvniť aj inštitucionálnym usporiadaním spoločnosti. Z tohto vieme predpokladať, že problém ekonomického rastu je problém inštitucionálny. Právny systém tiež vo veľkej miere ovplyvňuje ekonomiku, a to najviac dôvera v neho a predovšetkým jeho kvalita. Tieto vlastnosti ovplyvňujú tiež aj bankový a finančný systém v štáte.

V téme ekonomického rozvoja a ľudského kapitálu zohráva úlohu aj vláda a podniková sféra. Úloha vlády je kľúčová v zabezpečovaní a rozširovaní zručností, vedomostí a vzdelanosti populácie. Niektoré vlády sa aktívne podieľajú na upevňovaní ľudského kapitálu, tým, že ponúkajú ľuďom vyššie vzdelanie zadarmo. Takého vlády podľa Nickolasa si uvedomujú, že vzdelanostné obyvateľstvo pomáha budovať ekonomiku a tlačí ekonomický rast. Pointa je práve v tom, že vzdelaní ľudia majú väčšie príjmy, čo vedie k ekonomickému rastu práve kvôli ich nákupom a investovaniu. Na druhú stranu rola podnikovej sféry v téme ľudského kapitálu je, že sú to práve spoločnosti, ktoré chcú zvyšovať produktivitu, a tým zvyšovať svoje zisky, na čo potrebujú kvalifikovanejších a vzdelanejších pracovníkov, a preto sú motivovaní, investovať do ľudského kapitálu.¹⁹

¹⁹ NICKOLAS, S. In *What is the relationship between human capital and economic growth?*. Dostupné na: <https://www.investopedia.com/ask/answers/032415/what-relationship-between-human-capital-and-economic-growth.asp>, citované 17.12.2020.

1.4 Investície do ľudského kapitálu

Všeobecne si pod pojmom ľudský kapitál predstavujeme získané vzdelanie, vedomosti a nadobudnuté schopnosti. Ide tiež o súhrn vrodenných vedomostí, zručností a kvalifikácií, ktoré ľudia vlastnia. V modernej ekonomike sa ľudský kapitál podieľa veľkou mierou na raste reálneho hrubého domáceho produktu, a preto čím vyššie vzdelanie a kvalifikáciu môže daný človek ponúknuť, tým sú vyššie jeho výnosy ľudského kapitálu, čo spôsobí, že v budúcnosti bude mať lepšie možnosti pre rast príjmov. J. Lisý rozlišuje tieto druhy kapitálu:

- všeobecný ľudský kapitál – ide o vedomosti a zručnosti a schopnosti získané zo všetkých stupňov vzdelávania, preto je využiteľný v rôznych zamestnaniach,
- špecifický ľudský kapitál – kvalifikácia, ktorá sa získa je použiteľná len v danej spoločnosti.²⁰

Obidva druhy sú výsledkom investovaných peňazí, času a energie. Avšak investovanie nie je len v tejto podobe, ale aj v podobe nákladov obetovaných príležitostí, čo znamená, že ak sme nešli na oslavu, radšej sme sa doma učili, alebo išli na jazykový kurz, predstavuje tento skutok náklad obetovanej príležitosti. Najčastejšie ľudia praktizujú tento typ investovania vtedy, ak vidia rozdiel v odmeňovaní za vyššie kvalifikovanú prácu. Vždy však musíme hľadiť na to, či náklady spojené s investíciami do vzdelania budú nižšie ako očakávaný výnos.

Viacerí autori sú názoru, že dlhodobý ekonomický rast môžeme zabezpečiť v prvom rade investíciami do ľudského kapitálu do akumulácie vedomostí, vzdelania a do schopností ľudí. Investovanie do ľudského kapitálu prispieva tiež k zvyšovaniu odborných ako aj profesionálnych schopností, čo priaznivo vplýva na rast produktivity práce, či už v danej firme, ako interný efekt a celej spoločnosti ako externý efekt investícií do ľudského kapitálu.

Sú to teda práve investície, ktoré prispievajú k rastu produktivity v podnikateľskej sfére. Považujú sa za zdroj inovácií a rastu konkurencieschopnosti v dlhom časovom horizonte. V dnešnej rýchlo meniacej sa dobe je veľmi dôležité nepretržité preškolenie zamestnancov, a práve to sa stáva nevyhnutnosťou. Rozvojom informačných a komunikačných technológií sa vytvára tlak aj na získavanie špecifických druhov znalostí (Čaplánová, Martincová, 2014)²¹.

²⁰ LISÝ, J. *Ekonomía*. Bratislava: Wolters Kluwer, a. s., 2016, s. 394-395. ISBN 978-80-7552-275-7

²¹ ČAPLÁNOVÁ, A., MARTINCOVÁ, M. *Inflácia, nezamestnanosť a ľudský kapitál z makroekonomického pohľadu*. Bratislava: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 93-107. ISBN 978-80-8168-024-3.

Keď si zamestnávateľa uvedomujú existujúce trendy a nároky na ľudský kapitál, stáva sa kľúčovým faktorom, určenie stratégie investovania do ľudského kapitálu. Zmeny v mechanizmoch financovania vzdelávania majú schopnosť podporiť záujem o štúdium. Európska únia odporúča nastaviť investície do ľudského kapitálu tak, aby ich sústreďovali do tých foriem ľudského kapitálu, v ktorých zaostávajú oproti svojim konkurentom. Európska komisia sa už v roku 2010 vyjadrovala k tejto téme tak, aby sa verejné zdroje využívali najmä na zabezpečenie prístupu k vzdelaniu pre ľudí s nižším vzdelaním a pre znevýhodnené skupiny.

Americké výskumy preukázali už v roku 2001, že výdavky na školstvo majú vplyv na výsledky žiakov. Taktiež zvýšené výdavky spôsobené väčším počtom učiteľov vplývajú na kvalitu vzdelania, pretože väčší počet učiteľov na menší počet žiakov, ovplyvňuje odovzdávanie vedomostí a venovaniu individuálnej pozornosti žiakom.²²

Poplatky za vzdelanie vyššieho stupňa, by mali zvýšiť efektívnosť a rovnosť v prístupe k vzdelaniu. Prostredníctvom štipendií, grantov a študentských pôžičiek je možnosť pomoci znevýhodneným študentom. Spoplatnenie na terciárnom stupni vzdelania má znížiť regresivitu pri jeho poskytovaní, kde je pointou obmedzenie zvyhodňovanie jedincov z vyšších príjmových skupín (Fuente – Ciccone, 2003).²³

²² BUREAU OF LABOUR STATISTICS (2012). *Employment projections: 2010 -2020*. Washington, D. C. Dostupné na: <https://www.bls.gov/news.release/ecopro.toc.htm>.

²³ FUENTE, A. de la – CICCONE, A. *Human Capital in a global and knowledge-based economy*. Brussels: European Commission, 2003.

2 Ciel' práce

Hlavným cieľom bakalárskej práce je skúmanie vplyvu ľudského kapitálu a vzdelania na ekonomický rozvoj krajiny. Je dôležité poukázať, na to, aký význam má vzdelanie na kvalitu ľudského kapitálu. Na splnenie hlavného cieľa sme si stanovili aj pomocné čiastkové ciele.

Prvým čiastkovým cieľom je vymedzenie ekonomického rozvoja, ľudského kapitálu prostredníctvom prác viacerých ekonómov.

Ďalším čiastkovým cieľom je analýza vzdelanostnej štruktúry, investícií do vzdelania a porovnanie kvality vzdelania na Slovensku v porovnaní s inými štátmi Európskej únie ako sú napríklad Česká republika, Estónsko a Rakúsko. Práve tieto krajiny sú počtom obyvateľov a veľkosťou krajiny príbuzné Slovensku.

V rámci tretieho čiastkového cieľa by sme chceli analyzovať výsledky dotazníkového prieskumu, na základe ktorého chceme porovnať a posúdiť faktory ovplyvňujúce kvalitu vzdelania na Slovensku a zistiť ako vplýva na ekonomický rozvoj našej krajiny. Taktiež cieľom dotazníka je zistiť aktuálny stav vzdelanosti, skúseností respondentov so vzdelávacím procesom, ich najvyšším dosiahnutým vzdelaním, využitím ich vzdelania v pracovnom prostredí, možný ďalší vzdelanostný rozvoj a v neposlednom rade ako sa vzdelanie respondentov odzrkadľuje na výške ich mzdy.

3 Metodika práce a metódy skúmania

Pri vypracovaní bakalárskej práce sme vychádzali z overených a zaužívaných metód a ich kombináciou sme sa snažili naplniť vopred stanovený hlavný cieľ i čiastkové ciele. Ako základnú metódu sme použili literárnu rešerš, vďaka ktorej sme sa oboznámili s našou problematikou spracovanou rôznymi autormi. Na základe nej sme vybrali najrelevantnejšie informácie, z ktorých sme vychádzali v prvej kapitole. Pri zahraničných zdrojoch sme využili najmä štúdie a články zahraničných ekonómov a tiež portály medzinárodných inštitúcií ako je OECD a Eurostat. Po tomto oboznámení a spracovaní sme pokračovali skúmaním teórie ekonómov s prepojením na skutočnosť. Rozdelili sme prvú kapitolu na menšie celky, podkapitoly na podstatné témy, ktoré vymedzujú a vysvetľujú základné pojmy kvality vzdelania a vplyv na ekonomický rozvoj.

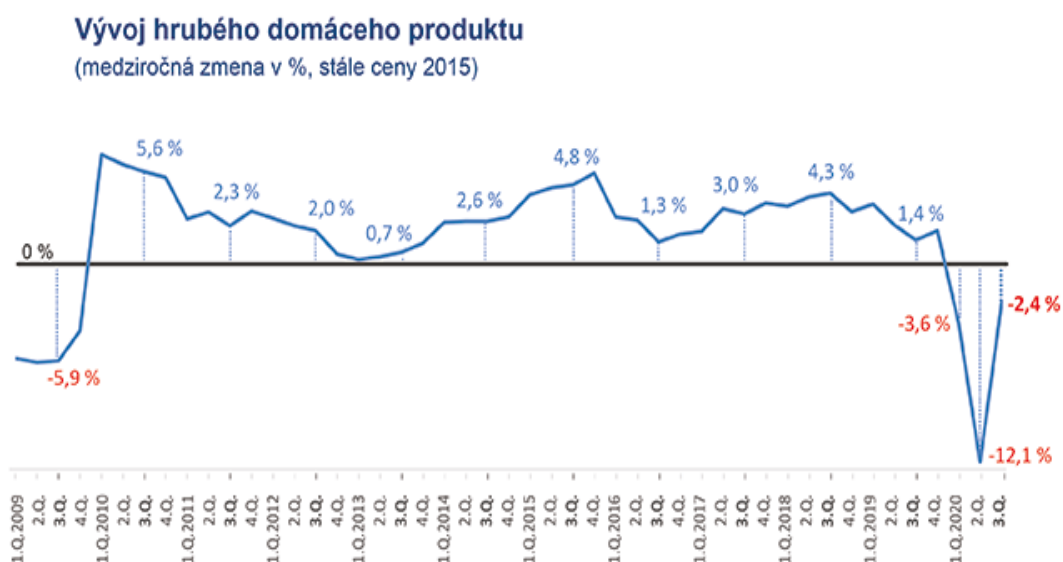
Medzi ďalšie metódy patrila hlavne metóda komparácie, nakoľko sme porovnávali kvalitu vzdelávania, investície do vzdelania a ich celkový vplyv na ekonomiku. Pre flexibilnejší a reálnejší pohľad na túto tému sme porovnávali jednotlivé regióny medzi sebou, ale i vybrané štáty so Slovenskom. Komparáciu sme realizovali a podložili prostredníctvom ekonomických ukazovateľov a ukazovateľov, ktorých výpovedná hodnota bola založená na vzdelávaní a školstve. Porovnávali sme údaje získané filtráciou so zdrojov ako sú Štatistický úrad, Eurostat a prácou s ich databázami sme mohli premietnuť informácie do grafov, tabuliek a dedukciou prísť na závery porovnávania. Prišli sme do vzťahu aj s nie aktuálnymi údajmi, preto sme uvádzali najaktuálnejšie, aké boli dostupné.

Pri vypracovaní praktickej časti sme použili dotazníkovú metódu a realizovali sme dotazníkový prieskum, na ktorý sme využili elektronický formulár Google. Výskum sme realizovali od novembra do decembra 2020. Prieskumu sa zúčastnilo 109 respondentov. Výsledky dotazníkového prieskumu sme spracovali a na grafické zobrazenie analyzovaných údajov sme použili Microsoft Excel.

4 Výsledky práce

Ekonomický rast krajiny je ovplyvňovaný viacerými determinantami a ich účinnosť skúmame prostredníctvom makroekonomických ukazovateľov, hrubý domáci produkt, miera nezamestnanosti, index prosperity a mnohých ďalších. Ekonomický rast Slovenska vyjadrený prostredníctvom ukazovateľa hrubý domáci produkt dokumentujú údaje v grafe č. 1. Od roku 2009 má vývoj HDP do roku 2012 rastúcu tendenciu. V roku 2013 sa vývoj HDP spomaľuje a postupne sa vyvíjal pozitívne do roku 2019 a v roku 2020 v dôsledku celosvetovej pandémie došlo k poklesu (graf 1).

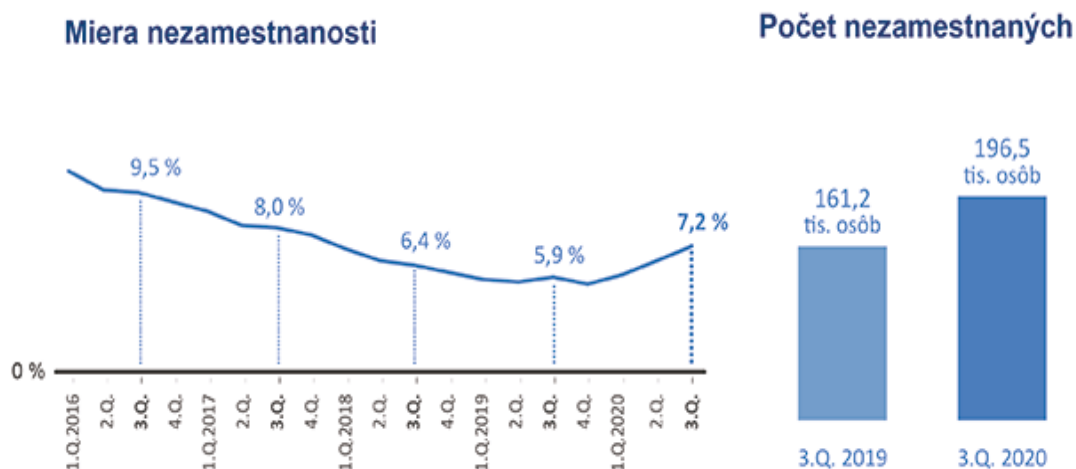
Graf č. 1 Vývoj hrubého domáceho produktu na Slovensku v %

Zdroj: Štatistický úrad SR. Dostupné na: <https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/products>

Ďalším ukazovateľom ktorý vyjadruje ekonomickú situáciu v krajine je miera nezamestnanosti. Tempo rastu nezamestnanosti sa v treťom štvrtroku zrýchlilo. Počet ľudí bez práce podľa VZPS ²⁾ dosiahol 196,5 tis. osôb a medziročne bol vyšší o 21,9 %, čo predstavuje 35,3 tis. osôb. Miera nezamestnanosti sa medziročne zvýšila o 1,3 p. b. na 7,2 %. Rástla tak tretí štvrtrok po sebe a dostala sa na úroveň prelomu rokov 2017 a 2018. V medzikvartálnom porovnaní (3. štvrtrok 2020 oproti 2. štvrtroku 2020) vzrástla sezónne očistená nezamestnanosť o 10,6 tis. osôb, čo predstavuje nárast o 5,9 % na 190,7 tis. osôb. V dôsledku koronakrízy rástla najmä krátkodobá nezamestnanosť. Počet nezamestnaných do šesť mesiacov dosiahol 96,1 tis osôb, čo znamená, že každý druhý človek bez práce sa stal nezamestnaným v priebehu posledného pol roka. Podiel tejto skupiny na celkovom počte nezamestnaných vzrástol na 48,9 %, pred rokom tvorila menej ako tretinový podiel.

Graf č. 2 Vývoj miery nezamestnanosti na SR v % za rok 2020

Zdroj: Štatistický úrad SR. Dostupné na: <https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/products>

Index ľudského rozvoja je jeden z ukazovateľov, ktorý porovnáva chudobu, gramotnosť, vzdelanie, priemernú dĺžku života a ďalšie faktory. Konkrétne hodnotenie stupňov vzdelania sa hodnotí podľa ISCED 2011. Ide o stupnicu vytvorenú organizáciou UNESCO, ktorá má slúžiť ako nástroj na porovnávanie, kompiláciu a prezentáciu štatistických údajov o vzdelaní jednotlivých krajín. Podľa ISCED 2011 stupeň dosiahnutého vzdelania u žien a mužov v rokoch 2019-2015 na Slovensku uvádzame v tabuľke č 1.

Tabuľka č. 1 Stupeň dosiahnutého vzdelania žien a mužov na SR v rokoch 2015-2019 (%)

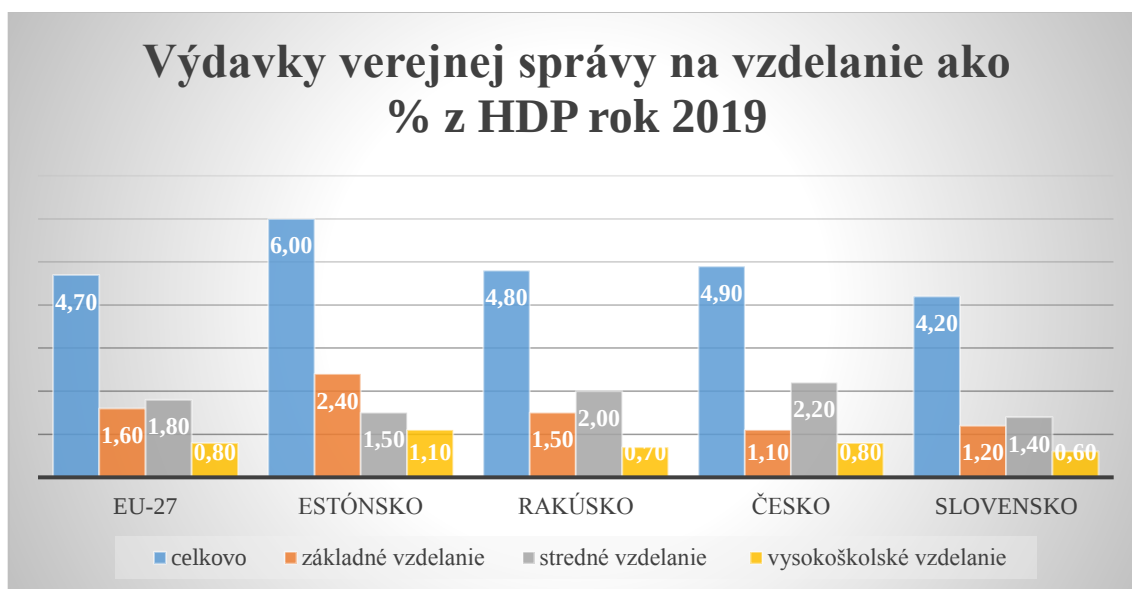
Pohlavie	Stupeň vzdelania	2019	2018	2017	2016	2015
Muži	Predprimárne, primárne a nižšie sekundárne vzdelanie (stupne 0-2)	14	13,7	13,8	13,4	13,6
	Vyššie sekundárne a postsekundárne vzdelanie (stupne 3-4)	66,7	67,7	68,6	69,8	70,2
	Terciálne vzdelanie (stupne 5-8)	19,3	18,7	17,6	16,8	16,3
CELKOM MUŽI		100	100,1	100	100	100,1
Ženy	Predprimárne, primárne a nižšie sekundárne vzdelanie (stupne 0-2)	15	15,2	15,7	15,1	15,6
	Vyššie sekundárne a postsekundárne vzdelanie (stupne 3-4)	57,9	59,9	60,4	16,62	62,9
	Terciálne vzdelanie (stupne 5-8)	27	25,5	23,9	22,7	21,5
CELKOM ŽENY		99,9	100,6	100	54,42	100

Zdroj: Štatistický úrad SR. Dostupné na:

http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/kz1030rs/v_kz1030rs_00_00_00_sk

Z tabuľky č. 1 môžeme skonštatovať, že vo všetkých stupňoch vzdelania majú viac percent zastúpenia ženy ako muži. Iba vyššie sekundárne a postsekundárne vzdelanie ovládli muži s 66,7 %. Na nasledujúcom grafe môžeme vidieť aké boli v rokoch 2019 verejné výdavky na základné, stredné a vysokoškolské vzdelanie v Slovenskej republike v porovnaní s inými porovnateľnými štátmi. Celkovo najvyššie percento výdavkov z HDP má Estónsko, ktoré aj do základného a vysokoškolského vzdelania investujú najviac financií. Česká republika vedie vo výdavkoch na stredné školstvo do ktorého investujú 2,2 % z HDP. Slovensko celkovo z týchto štátov investuje najmenej, len do základného školstva investuje o 0,1 % z HDP viac ako Česko. Na tomto grafe sú evidentné markantné rozdiely týchto krajín a veľa možností pre zlepšenie našej krajiny.

Graf č. 3 Výdavky verejnej správy na vzdelanie v roku 2019 ako % z HDP

Zdroj: Spracované podľa Eurostat. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Government_expenditure_on_education

4.1 Kvalita ľudského kapitálu a výkonnosť ekonomiky na Slovensku v porovnaní s inými štátmi EÚ

V práci sme sa rozhodli porovnať kvalitu ľudského kapitálu a jeho vplyv na výkonnosť ekonomiky na Slovensku a vo vybraných štátoch EÚ. Vybrali sme si preto, či už rozlohou štátov, ale aj počtom obyvateľov podobné krajiny. Budeme komparovať vzdelanie a ukazovatele výkonnosti ekonomiky Slovenskej republiky s Estónskom, Českou republikou a tiež s Rakúskom na základe údajov indexu prosperity. V tabuľke č. 2 sme zosumarizovali jednotlivé indikátory a na základe nich sme zrealizovali porovnanie

jednotlivých krajín v období roku 2010 a roku 2020, ktoré uvádzame v nasledujúcom texte podkapitoly.

Tabuľka č. 2 Hodnotenie krajín EÚ podľa indexu prosperity prostredníctvom bodovania za rok 2020

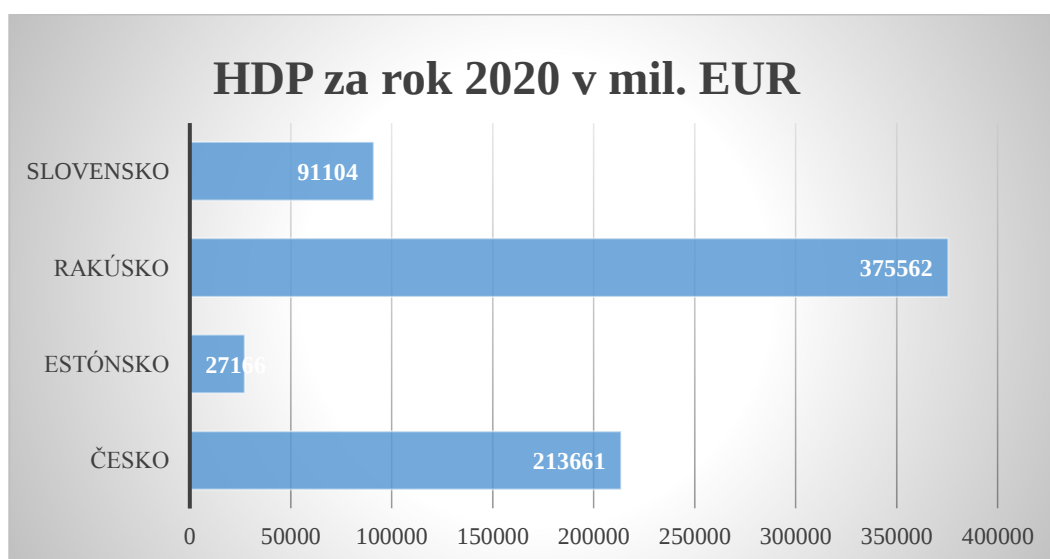
Hodnotenie krajín EÚ podľa indexu prosperity prostredníctvom bodovania								
Index prosperity	Slovenská republika		Česká republika		Estónsko		Rakúsko	
Rok	2010	2020	2010	2020	2010	2020	2010	2020
Skóre prosperity	68.0	69.6	71.1	73.1	72.8	76.9	79.1	80.4
Sociálny kapitál	43.8	51.6	48.5	47.4	50.0	58.1	66.6	69.7
Kvalita ekonomiky	62.4	65.4	67.4	73.9	66.5	73.4	69.1	71.3
Produktivita práce	59037.5	69434.8	61110.4	70183.0	53149.4	65653.5	89042.0	95990.0
Fiskálna udržateľnosť	60.7	65.1	67.4	74.9	76.1	79.2	65.7	72.1
Makroekonomická stabilita	72.4	66.3	63.9	68.2	51.0	67.9	62.1	66.0
Rast HDP na obyvateľa	5.0	3.1	2.8	3.2	1.4	3.7	1.0	1.1
Volatilita inflácie	1.4	1.3	1.6	1.1	3.9	1.4	0.8	0.4
Zapojenie pracovnej sily	57.5	67.2	63.4	77.7	63.1	74.1	70.2	73.8
Participácia pracovnej sily	68.4	72.7	70.0	76.9	74.2	79.1	74.2	76.6
Nezamestnanosť	12.0	5.6	6.7	1.9	13.5	5.1	5.3	4.7
Nezamestnanosť mladých	27.4	16.2	16.7	6.4	27.3	12.6	10.6	8.4
Vzdelávanie	71.8	72.3	79.0	80.7	80.7	83.3	78.7	82.3
Predprimárne vzdelávanie	73.3	75.4	78.5	83.5	86.6	87.2	80.5	87.3
Základné vzdelávanie	79.5	77.9	88.3	87.9	86.9	86.8	83.8	84.5
Kvalita základného vzdelania	512.0	512.0	521.0	521.0	505.2	505.2	520.0	520.0
Stredoškolské vzdelávanie	76.4	75.9	83.8	85.2	86.8	88.6	82.5	84.3
Kvalita stredoškolského vzdelania	499.6	495.3	501.2	516.2	534.9	542.4	516.5	519.5
Terciálne vzdelávanie	47.7	44.0	57.9	58.7	57.7	64.4	68.8	77.3
Priemerná kvalita vysokých škôl	0.0	0.1	0.2	0.2	0.3	0.6	0.4	0.5
Zručnosti absolventov vysokých	3.77	3.88	4.68	4.58	4.90	4.99	5.42	5.5
Kvalita odbornej prípravy	3.6	3.6	4.8	4.5	4.6	4.7	5.7	5.7
Zručnosti dospelých	79.1	85.4	82.7	86.7	85.7	88.5	77.8	81.2
Digitálne zručnosti populácie	4.7	4.6	5.3	4.8	5.4	5.4	4.7	4.8

Zdroj: Spracované podľa: <https://www.prosperity.com/rankings>

4.1.1 Slovensko

Zhodnotenie kvality ľudského kapitálu a výkonnosť ekonomiky na Slovensku boli obsiahnuté vo viacerých kapitolách, kde sme spomenuli výdavky verejnej správy vynaložené na vzdelávanie (Graf. č. 3), ale aj harmonizovanú mieru nezamestnanosti na SR (Graf č. 2). V nadväznosti na tento graf môžeme zhodnotiť aj nezamestnanosť mladých, ktorú máme najvyššiu z porovnávaných štátov. V porovnaní s rokom 2010 nám však výrazne klesla. Treba doplniť aj viaceré faktory a výsledky našej ekonomickej situácie v štáte, vďaka ktorým si vieme utvoriť pohľad, ktorý bude základom pre porovnávanie aktuálnej situácie s ostatnými štátmi. Na grafe č. 4 môžeme vidieť, že s HDP za rok 2020 sme sa nezaradili na posledné miesto, nakoľko Estónsko za nami výrazne zaostáva. Ak sa však pozrieme na rast HDP na obyvateľa ten nám oproti roku 2010 výrazne klesol.

Graf č. 4 HDP za rok 2020 v mil. EUR

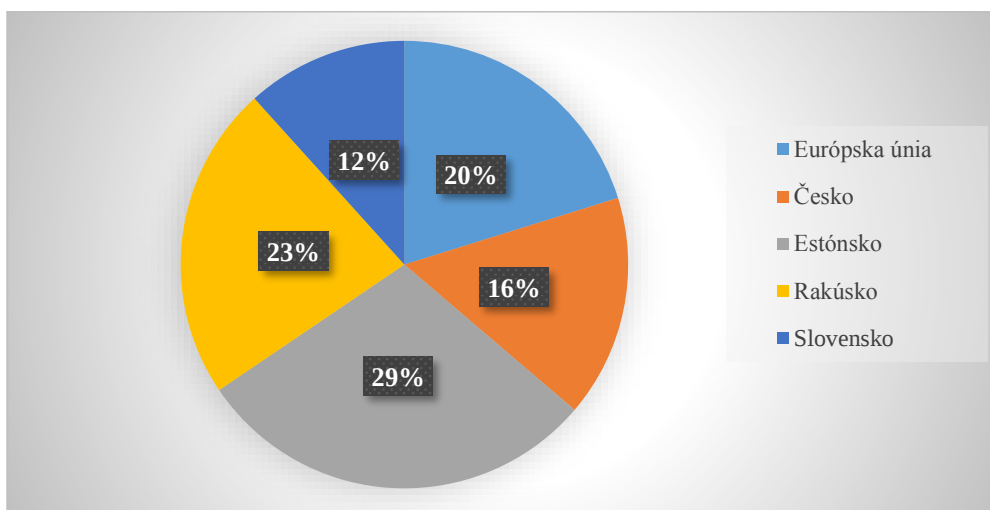

Zdroj: Spracované podľa Eurostat. Dostupné na:
<https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

Ďalšie ekonomické ukazovatele môžeme zhodnotiť podľa tabuľky č. 2. V bodovaní celkového skóre prosperity sme dostali najmenej bodov, avšak v bodovaní sociálneho kapitálu sme sa nezaradili na poslednú priečku z pomedzi porovnávaných štátov a predbehli sme Českú republiku. Zaostávame voči všetkým štátom v bodovaní kvality ekonomiky a fiškálnej udržateľnosti. S bodovaním produktivity práce sme predbehli len Estónsko a umiestnili sme sa v tesnej blízkosti Česka. Prekvapujúcim zistením bolo, že sa nám podarilo umiestniť lepšie ako Rakúsku len v hodnotení makroekonomickej stability a to o 0,3 bodu. Keďže inflácia je tiež dôležitý ukazovateľ, s jej volatilitou sme sa podľa bodovania neumiestnili najlepšie. Inak tomu nebolo ani s zapojenosťou a participáciou pracovnej sily.

Ak porovnáme z grafu č. 5 vidíme, že výdavky na vzdelávanie a odbornú prípravu za rok 2019 má najvyššie Estónsko, aj keď má zo všetkých krajín najnižšiu tvorbu HDP. Nasleduje Rakúsko (23%), Slovensko je s 12 % najhoršie medzi porovnávanými krajinami.

Graf č. 5 Miera účasti na vzdelávaní a odbornej príprave v % za rok 2019

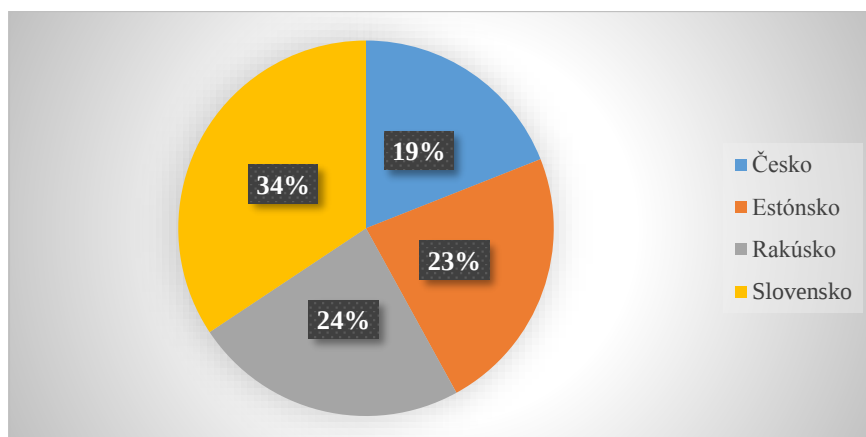

Zdroj: Spracované podľa Eurostat. Dostupné na:
<https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

Údaje o hodnotení prosperity nám dokumentujú, že vzdelávanie na Slovensku bolo ohodnotené ako najhoršie zo všetkých štátov. Najlepšie výsledky dosiahlo Rakúskom, za ktorým zaostávame o 10 bodov. Zistenie, že naše základné, stredné i vysokoškolské vzdelávanie bolo najhoršie ohodnotené je prekvapujúce. Neboli sme schopní konkurovať ani jednému štátu. Tak isto dopadlo hodnotenie zručností absolventov vysokých škôl a kvality odbornej prípravy. Prekvapilo nás lepšie bodovanie zručností dospelých v porovnaní s Rakúskom, ktoré za nami zaostáva, naopak zas v digitálnych zručnostiach zaostáva Slovensko za najlepším Estónskom.

Zaujímalo nás aj to aké je % mladých ľudí, ktorí sú nezamestnaní a zároveň sa už nezúčastňujú vzdelávacieho procesu. Čím vyšším bol percentuálny podiel, tým má krajina horší výsledok. Na Slovensku je až 34% mladých ľudí vo veku 15-24 rokov nezamestnaných a zároveň sa už ani ďalej nevzdelávajú, takže to je veľmi zlý výsledok pre našu krajinu. Potom nasleduje Rakúsko (24 %) a Estónsko (23 %). Najlepšie z tohto porovnávania vyšlo Česko, ktoré má skoro o polovicu nižšie percento. Naše rezervy v tejto oblasti by sme mohli vylepšiť a inšpirovať sa nástrojmi, ktoré používa náš susedný štát. (Graf č. 6)

Graf č. 6 Mladí ľudia 15-24 rokov, ktorí nie sú ani zamestnaní, ani sa nevzdelávajú. V % celkovej populácie v rovnakej vekovej skupine za rok 2019.

Zdroj: Spracované podľa Eurostat. Dostupné na:
<https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

Veľmi dôležitým ukazovateľom je tiež výška dane z príjmov, nakoľko sa očakáva, že čím je naša kvalifikácia a vzdelanie vyššie, tým je aj naša mzda vyššia. S vyššou mzdou súvisia aj väčšie dane a tým viac prostriedkov smeruje do štátneho rozpočtu. Pre porovnanie uvádzame výšku daní z príjmov fyzických osôb (FO) vo vybraných štátoch. Na Slovensku je na základe zákona o dani z príjmov, daň z príjmov FO 19 % ak príjem zamestnanca je vo výške do 37163,36 EUR. Nad túto sumu je už 25% daň z príjmu.²⁴ V porovnaní s Českou republikou sú naše dane stále vyššie a to 15% do zárobku 1701168 Kč čo predstavuje cca 41708,90 EUR a nad túto sumu platí sadzba dane 23%.²⁵ V Estónsku platí 20% sadzba dane na daň z príjmu.²⁶ Podľa tabuľky č. 2 má Rakúsko zložitejšie výpočty tejto dane, pretože majú viac odstupňovanú sadzbu dane podľa výšky mzdy.

Tabuľka č. 3 Sadzby dane z príjmu v Rakúsku

Príjem (EUR)	Sadzba dane (%)	Príjem (EUR)	Sadzba dane (%)
11,000 a viac	0	60,001 do 90,000	48
11,001 do 18,000	20	90,001 do 1,000,000	50
18,001 do 31,000	35	do 1,000,000	55
31,001 do 60,000	42		

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa <https://taxsummaries.pwc.com/austria/individual/taxes-on-personal-income>

V hodnotení podľa OECD Slovensko investovalo v roku 2017 na jedného študenta tak isto ako aj Česká republika len 3,6% HDP pričom priemer OECD je oveľa vyšší. Prekvapil tiež údaj, že na Slovensku v roku 2019 získalo vysokoškolský titul len 39% pričom

²⁴ Dostupné na: <https://podpora.financnasprava.sk/275188-Sadzba-dane-z-pr%C3%ADjmov-za-rok-2020>

²⁵ Dostupné na: <https://accace.cz/zdaneni-v-ceske-republice-nejdulezitejsi-sazby-dani-a-odvodu-infografika/>

²⁶ Dostupné na: <https://www.workinestonia.com/working-in-estonia/taxes/>

priemer je až 45%. Vynikáme však v odbornej príprave študentov vyšších stredných škôl kde sme presiahli priemer a dosiahli sme až 68% zo všetkých študentov. Na prvom mieste v hodnotení študentov, ktorí získali odborný diplom na vyššej alebo strednej škole je práve Slovensko. Tak isto aj percento absolventov odborných vysokých škôl máme najvyššie spomedzi krajín OECD a obsadili sme 3. miesto.²⁷

Slovensko má veľké rezervy v základnom, strednom aj vysokoškolskom vzdelaní. Treba venovať tiež väčšiu pozornosť digitálnym zručnostiam a zlepšiť výučbu na školách a snažiť sa o dovozdelávanie napríklad aj seniorov. Keďže aj vzdelanie ovplyvňuje ekonomický rast, tieto nedostatky sa premietli aj v hodnotení ekonomických ukazovateľov ako sú napríklad rast HDP na obyvateľa či celkovú kvalitu ekonomiky. Ako vhodné opatrenie navrhujeme zvýšiť výdavky verejnej správy do vzdelania v snahe o dosahovanie kvalitnejšieho vzdelania pre občanov.

4.1.2 *Estónsko*

Estónske školstvo prešlo reformou školstva, ktorá ho vyzdvihla a výsledky nenechali na seba dlho čakať. Výrazne posilnili financovanie škôl a skvalitnili vyučovanie na školách. Inšpirovali sa fínskym modelom vďaka ktorému udelili školám autonómiu vo vzdelávaní a zamerali sa na rozvoj učiteľov a na hodnotení školstva na národnej úrovni. Krajinu posúva vpred aj rozvoj IT sektora. Ciele, ktoré si stanovili sa naplňajú nie jednotne, ale každá škola má možnosť rozhodnutia, akým spôsobom ich dosiahnuť. Učitelia využívajú rôzne metódy, ktoré majú viesť žiakov k rozvoju kritickému mysleniu. Práve v roku 2012 sa ukázalo Estónsko v testovaní PISA 2012, kde ukázalo, že výsledky žiakov z chudobného a bohatého prostredia a rozdiely medzi nimi mali medzi hodnotenými krajinami OECD najmenší rozdiel. Rozdiely medzi Estónskom a Slovensko sú napríklad bezplatná strava, pomôcky, školné, ale i mnohé ďalšie pomôcky. Estónske deti nepoznajú domáce úlohy, a napriek tomu patria medzi elitu vo vzdelávaní. Za každého učiteľa dostáva škola bonus 20% z ich základného platu, ktoré sú veľmi motivujúce pre učiteľov dosahovať so svojou triedou čo najlepšie výsledky.²⁸

Podľa údajov z indexu prosperity v tabuľke č. 2, vieme zhodnotiť Estónsko a porovnať ho s ostatnými vybranými krajinami. Môžeme konštatovať, že Estónsko sa od

²⁷ Education GPS, OECD, 5. 4. 2021, Dostupné na: <http://gpseducation.oecd.org>
<https://gpseducation.oecd.org/CountryProfile?plotter=h5&primaryCountry=SVK&treshold=5&topic=EO>.

²⁸ Education GPS, OECD, 5. 4. 2021, Dostupné na:
<https://gpseducation.oecd.org/CountryProfile?plotter=h5&primaryCountry=EST&treshold=5&topic=EO>.

roku 2010 posunulo vpred míľovými krokmi, čo v porovnaní so Slovenskom. Zlepšili sa v hodnotení či už ekonomických ukazovateľov, ale aj v hodnotení úrovne vzdelávania. Podľa celkového skóre prosperity a hodnotenia sociálneho kapitálu sa umiestnili za Rakúskom. Česko ich predbehlo kvalitou ekonomiky a Slovensko lepšou produktivitou práce. Naopak fiškálnou udržateľnosťou, makroekonomickou stabilitou vynikajú spomedzi týchto štátov. Pri nízkom HDP dokážu ako napríklad v roku 2019 investovať do vzdelania až 6% z HDP, tak veľmi im záleží na vzdelaní a aj preto sú skvelým príkladom pre Slovensko. Ako nedostačujúca vyšla z hodnotenia ich vysoká volatilita inflácie, vysoká nezamestnanosť mladých i celková nezamestnanosť. Zapojenie a participácia pracovnej sily bola však veľmi dobre ohodnotená a bola najlepšia z porovnávaných štátov.

4.1.3 Česká republika

Susedný štát, s ktorým sme niekoľko rokov tvorili jeden, nás po rozpade neustále predháňa, a tak tomu je aj v oblasti školstva. Je to krajina, s ktorou sme najviac porovnávaní.

V celkovom hodnotení prosperity Česko nesklamalo a s 73,1 bodmi nás predbehlo. V hodnotení sociálneho kapitálu však Slovensko dopadlo lepšie. Výsledkom kvality ekonomiky prekvapilo Česko nielen nás, ale i Estónsko s Rakúskom, kedy im môže konkurovať len Estónsko. Naopak v hodnotení produktivity práce môže byť konkurenciou len Rakúsko, ktoré dosiahlo najlepšie ohodnotenie. Česko nezaostáva ani vo fiškálnej udržateľnosti, ba dokonca ani v hodnotení makroekonomickej stability, kde sa umiestnilo na prvom mieste z pomedzi porovnávaných štátov. V raste HDP na obyvateľa a volatilita inflácie je veľmi podobné Slovensku. Vynikajú v zapojenosti a participácii pracovnej sily a ešte lepšie hodnotenie získalo za nezamestnanosť. Náskok nad ostatnými štátmi si udržalo i v bodovaní vzdelávania, najviac však vyniklo základné vzdelávanie. Priestor na zlepšenie v porovnaní s Rakúskom a Estónskom vidíme v priemernej kvalite vysokých škôl, kvalite odbornej prípravy.

Chceli by sme tiež vyzdvihnúť hodnotenie Českej republiky v rámci OECD, kde v priemere 71% všetkých študentov sa zapája do odbornej prípravy, pričom priemer OECD je iba 42%. Avšak má tiež viaceré rezervy, na ktorých by mali zapracovať ako sú investovanie do vzdelania ktoré bolo v roku 2017 len 3,6% HDP, pričom priemer OECD je 4,9% HDP. Platy učiteľov sa tiež zaradili medzi najnižšie, a tak isto aj nezamestnanosť mladých, ktorí ukončili stredné a vyššie stredné vzdelanie je veľmi vysoká.²⁹

²⁹ Education GPS, *OECD*, 5. 4. 2021, Dostupné na: <https://gpseducation.oecd.org/CountryProfile?plotter=h5&primaryCountry=CZE&treshold=5&topic=EO>.

4.1.4 Rakúsko

Ak by sme začali hodnotiť túto krajinu podľa dosiahnutých výsledkov podľa indexu prosperity v tabuľke č. 2, môžeme konštatovať, že viedla bodovanie vo viacerých ukazovateľoch ako je napríklad celkové skóre prosperity, sociálny kapitál a hlavne v produktivite práce, kde nie je možné bodovanie porovnávať ani s jedným z uvedených štátov. Volatilita inflácie bola veľmi dobre ohodnotená. Porovnateľné bodovanie v zapojení a participácii pracovnej sily dosiahlo Estónsko. Avšak v hodnotení vzdelávania sa Rakúsko zaradilo s 82,3 bodmi až za Estónsko. V základnom a strednom školstve má Rakúsko priestor na zlepšenie, nakoľko aj Česká republika s Estónsko mali väčšie bodovanie. Je však evidentné, že si tento štát dáva záležať na vysokoškolskom vzdelávaní, na jeho kvalite a zručnostiach ich absolventoch. Kvalita odbornej prípravy nezaostáva a s 5,7 bodmi sa Rakúsko zaradilo na prvú priečku v bodovaní. Hodnotenie zručností dospelých nedopadlo najlepšie a práve v tomto hodnotení Slovensko predbehlo Rakúsko. Čo sa týka digitálnych zručností populácie, sú porovnateľné s Českou republikou, ktorá dostala rovnaké hodnotenie.

Školstvo v tejto krajine v rámci OECD hodnotenia vo viacerých kategóriách vyniká. Platí tu rovnosť šancí a bezplatná návšteva všetkých verejných škôl, dokonca bezplatné poistenie, cestovné do školy a príspevky pre chudobnejšie, ale nadané deti. Žiaci majú na výber veľa voliteľných predmetov, ktoré nesmú chýbať v ich rozvrhoch. Učiteľ má väčšiu voľnosť pri výučbe, nakoľko učebné osnovy sú postavené všeobecne a keďže má učiteľ k dispozícii množstvo učebníc je len na ňom akou metódou osnovy naplní. Rakúsko dáva do povedomia najmä ich zapojenosť do programov odbornej prípravy žiakov, ktoré je nad priemerom OECD. Do vzdelávania vkladajú veľa finančných prostriedkov ako napríklad v roku 2017 tvorili 4,7% z HDP. Výsledky vzdelávania a jeho kvality sa prejavujú aj na rozdieloch v zárobkoch ľudí, ktorí absolvovali vysokú školu a strednú školu. Rozdiel medzi ich zárobkami je až 48%, čo na Slovensku nie je možné. Častokrát sa stáva, že človek so stredným vzdelaním má lepšie uplatnenie na trhu práce, ako ten čo vyštudoval vysokú školu, a to sa prejavuje aj na ich mzdách. Najviac študentov študuje na vysokých školách práve odbor strojárstvo, výroba a stavebníctvo. Dôsledkom kvality odborného vzdelávania už na nižších stupňoch výučby získavajú študenti odborné diplomy najviac zo všetkých krajín OECD. Zhodnotili by sme ich vzdelávanie tak, že síce musia prejsť viacerými stupňami

štúdiá a získanie titulu im trvá dlhšie ako na Slovensku, ale vďaka vysokej kvalite vzdelania významne prispievajú k ekonomickému rozvoju krajiny.³⁰

4.2 Kvalita ľudského kapitálu a výkonnosť ekonomiky v Trenčianskom kraji

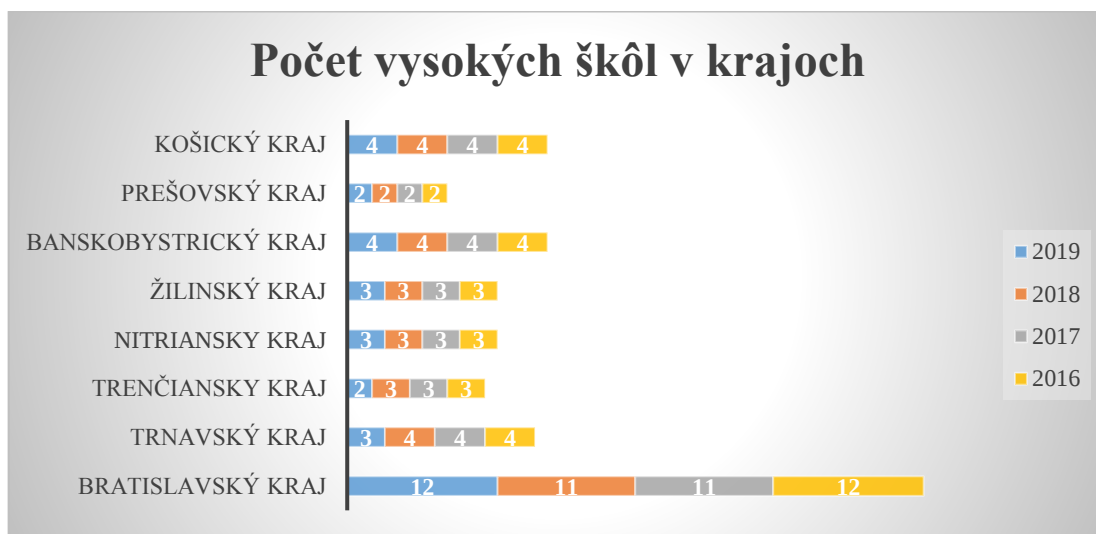
Ak by sme začali hodnotiť možnosti vysokoškolského vzdelania v Trenčianskom kraji, vieme, že počet vysokých škôl je výraznejšie menší ako v Bratislavskom kraji a to celkovo s rozdielom o 10 vysokých škôl.

Vysokoškolské vzdelanie ovplyvňuje možnosti na trhu práce, a teda aj naše možnosti zárobku a našu životnú úroveň.

Chceli by sme preto priblížiť rozdiely vo vzdelávaní, a tiež aj rozdiely v kapacitách. Tie reprezentujú čísla v uvedenej tabuľke č. 4. Na základe týchto údajov zo Štatistického úradu vieme vypichnúť rezervy Trenčianskeho kraja a navrhnúť možnosti riešenia a prijatia nápravných opatrení pre zlepšenie poskytovania vzdelania, a tým výrazne ovplyvniť kvalitu ľudského kapitálu. Kvalitu ľudského kapitálu reflektuje aj štúdiá PISA, ktorá zisťuje výsledky vzdelávania z pohľadu požiadaviek trhu práce a sústreďuje sa najmä na záverečné ročníky povinnej školskej dochádzky.

³⁰ Education GPS, *OECD*, 5. 4. 2021, Dostupné na:
<https://gpseducation.oecd.org/CountryProfile?plotter=h5&primaryCountry=AUT&treshold=5&topic=EO>.

Graf č. 7 Počet vysokých škôl v krajoch SR za rok 2016-2019

Zdroj: Spracované podľa Štatistického úradu SR. Dostupné na:
http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/sv3023rr/v_sv3023rr_00_00_00_sk

Ako môžeme vidieť v tabuľke za rok 2019 porovnanie vzdelávania v Trenčianskom a Bratislavskom kraji je odlišné. Ak si zhodnotíme tabuľku č. 4 viac materských škôl má Trenčiansky kraj avšak na väčší počet zariadení majú skoro o 8-tisíc menej detí, ale tiež o skoro 700 učiteľov menej, čo sa nám zdá ako nerovnomerné.

Počet základných škôl je väčší v Trenčianskom kraji i pri nižšom počte žiakov ako v Bratislavskom kraji. Počet učiteľov je paradoxne na väčší počet zariadení nižší ako v Bratislavskom kraji, čo sa tiež môže podpísať pod kvalitu vzdelávania, nakoľko učiteľ v BA kraji má menej žiakov v triede, a preto má väčší priestor aj na individuálne konzultácie a môže venovať viac času menej zdatným žiakom.

Čísla hovoria pravý opak pri stredných školách. Tu potvrdzujú, že stredných škôl je viacej v BA kraji avšak počet žiakov nie je markantne vyšší ako u nízkeho počtu zariadení v TN kraji. Tak isto aj počet vyučujúcich je vyšší, ale nie extrémne. Čo sa týka všeobecného vzdelania na stredných školách reprezentujú tento typ gymnázia, ktorých je podstatne menej ako v TN kraji, premietlo sa to aj do počtu učiteľov a žiakov. Z toho môžeme usúdiť, že študujúci žiaci na gymnáziách väčšinou pokračujú v štúdiu na vysokých školách, a keďže v TN kraji ich je oveľa menej, tak väčšina končí svoje vzdelanie práve strednou školou.

Všeobecne známe tajomstvo o vysokých školách na Slovensku je jasne vidno aj na číslach a to, že väčšina slovenských vysokých škôl sa nachádza práve v hlavnom meste. Myslíme si preto, že je neadekvátne porovnávať vysoké školstvo v BA a TN kraji. Rozdiely sú evidentné a nespochybniteľné.

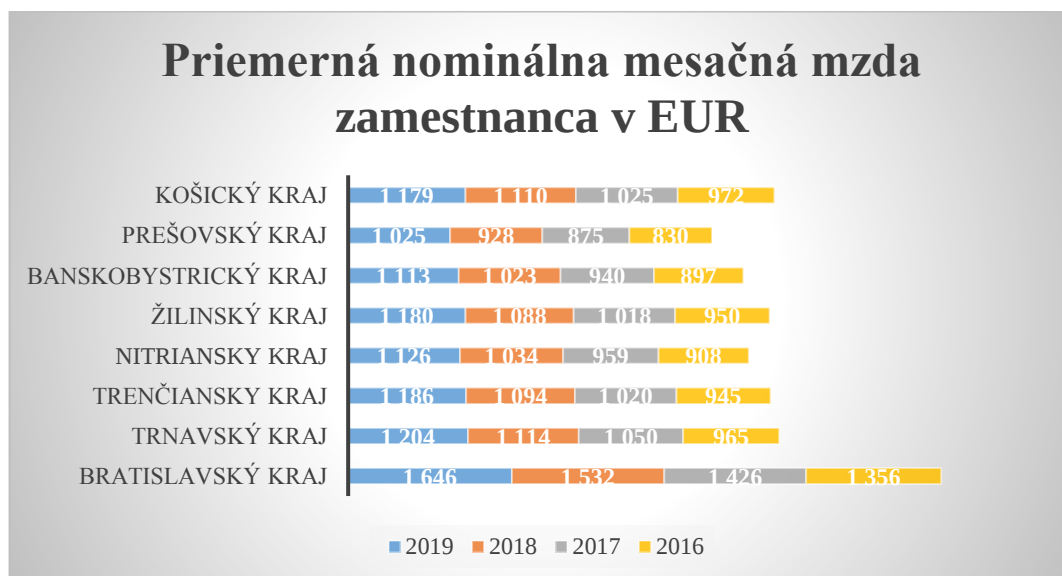
Tabuľka č. 4 Ukazovatele vzdelávania v Bratislavskom a Trenčianskom kraji za rok 2019

<i>Vzdelávanie / Education</i>		
Ukazovateľ / Indicator	BA	TN
	2019	2019
Materské školy / Kindergartens		
Školy / Schools	269	292
Deti / Children	25 225	17 908
Učitelia / Teachers	2 513	1 831
Základné školy / Basic schools		
Školy / Schools	161	194
Žiaci / Pupils	56 975	44 433
Učitelia / Teachers	4 112	3 537
Gymnázia / Grammar schools		
Školy / Schools	45	18
Žiaci / Students	14 819	6 151
Učitelia / Teachers	1 526	562
Stredné odborné školy / Secondary vocational schools		
Školy / Schools	53	37
Žiaci / Students	14 439	12 423
Učitelia / Teachers	1 626	1 151
Vysoké školy k 31. 10. / Universities and colleges as of Oct. 31		
Školy / Schools	12	2
Fakulty / Faculties	45	5
Študenti denného štúdia / Students of full-time study	43 358	2 196
Študenti externého štúdia / Students of part-time study	10 021	1 995
Absolventi denného štúdia / Graduates of full-time study	12 269	539
Absolventi externého štúdia / Graduates of part-time study	3 102	629

Zdroj: Štatistický úrad SR. Dostupné na: <https://slovak.statistics.sk/wps/portal/3>

Je všeobecne jasné, že ak budeme porovnávať trh práce v Trenčianskom kraji voči Bratislavskému zistíme, že ponúk práce je oveľa viac, pretože veľa medzinárodných spoločností má sídlo práve v hlavnom meste. Avšak je tu aj druhá strana a to, že výška platu napríklad účtovníka je v Bratislave 1300 eur a viac a v Trenčíne a okolí sa mzda takéhoto pracovníka pohybuje okolo 900 eur. Nasvedčujú o tom aj informácie Štatistického úradu, kde za rok 2019 priemerná nominálna mesačná mzda pracovníka ukazuje rozdiel skoro 500 eur.

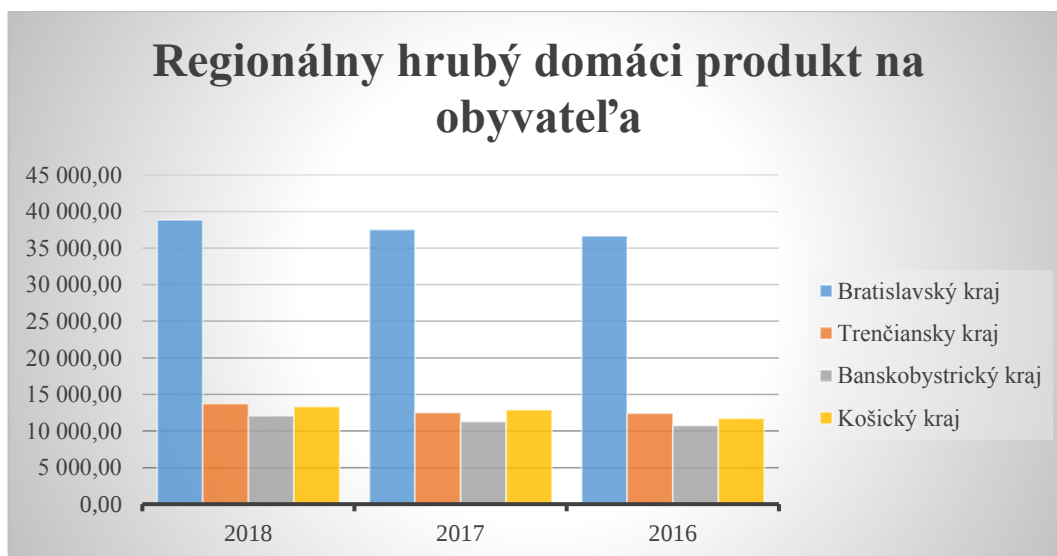
Graf č. 8 Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca v krajoch SR za rok 2016-2019 v EUR

Zdroj: Spracované podľa Štatistického úradu SR. Dostupné na: <https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/themes/regional/trenciansky%20kraj/indicators>

Ďalej vieme zhodnotiť možnosti v tomto kraji a výkonnosť ekonomiky prostredníctvom ukazovateľa HDP na obyvateľa. Ako môžeme vidieť na grafe Trenčiansky kraj má HDP na obyvateľa o polovicu menší ako je v Bratislavskom, ale zároveň spomedzi krajov sa stále zaraďuje medzi kraje s vyšším HDP, a tak isto aj s väčšími možnosťami na trhu práce.

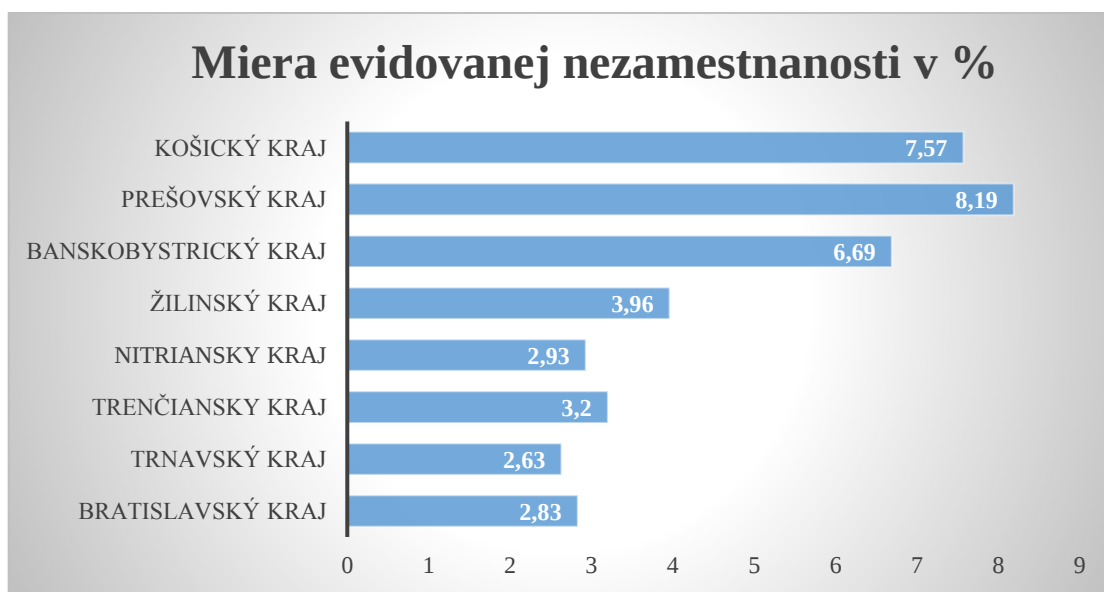
Graf č. 9 Regionálny hrubý domáci produkt na obyvateľa na SR za rok 2016-2018

Zdroj: Spracované podľa Štatistického úradu SR. Dostupné na: <https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/themes/regional/trenciansky%20kraj/indicators/>

Medzi ďalšie ukazovatele výkonnosti ekonomiky patrí aj miera evidovanej nezamestnanosti. Tá nám poskytuje pohľad na zamestnanosť v regióne. V roku 2019 ako môžeme vidieť na grafe bola percentuálne nižšia v Bratislavskom kraji a to o 0,37 % ako v Trenčianskom kde dosahovala 3,2 %. Stále však nepatrí medzi kraje kde je výrazný problém so zamestnanosťou ako je napríklad Prešovský kraj.

Graf č. 10 Miera evidovanej nezamestnanosti v % v krajoch SR za rok 2019

Zdroj: Spracované podľa Štatistického úradu SR. Dostupné na: <https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/themes/regional>

4.3 Analýza výsledkov dotazníkového prieskumu

Náš empirický výskum bol založený na dotazníkovom prieskume, ktorý bol uskutočnený a zodpovedaný 109 respondentmi. Cieľom bolo posúdenie kvality dosiahnutého vzdelania, porovnanie a posúdenie faktorov, ktoré mali vplyv práve na kvalitu získaného ľudského kapitálu. Ide o jeho priebeh nie len počas školskej dochádzky, ale aj počas pracovného života. Výberový súbor tvorili najmä ľudia, ktorí už majú za sebou stredoškolské ba dokonca aj vysokoškolské vzdelanie a odpovedali na 13 otázok. Išlo o respondentov, ktorí sú naplno zapojení v pracovnom živote, alebo sú na prahu ukončenia vysokoškolského vzdelania. Dotazníkový prieskum tvoril jeden z nášho čiastkového cieľa, ktorý bol potrebný na dosiahnutie hlavného cieľa a jeho naplnenia. Pri jeho realizácii boli otázky koncipované tak, aby nám vedeli poskytnúť čo najreálnejšiu predstavu o súčasných výsledkoch vzdelávania, a tak isto aj o aktuálnych názoroch respondentov na vplyv vzdelávania na ich životnú úroveň a možnosti uplatnenia na trhu práce.

Na začiatku tvorby dotazníka sme si stanovili čiastkové výskumné otázky a hypotézy ako sú:

H č. 1: Kvalita vzdelania je garanciou pozitívneho ekonomického rozvoja či už jedinca ale aj krajiny.

O č. 1: Zodpovedá vaše dosiahnuté vzdelanie, vaše skúsenosti a zručnosti výške vašej mzdy?

H č. 2: Kvalitné základy vzdelania pre ďalšiu nadstavbu sú veľmi dôležité.

O č. 2: Ako by ste hodnotili kvalitu vášho základného vzdelania?

H č. 3: Ako ľudia sa vzdelávajú celý život, preto napredujeme nielen v pracovnom živote, ale aj v životnej úrovni, ktorú žijeme.

O č. 3: Pokračuje v rozvoji svojho vzdelania aj po absolvovaní strednej/vysokej školy?

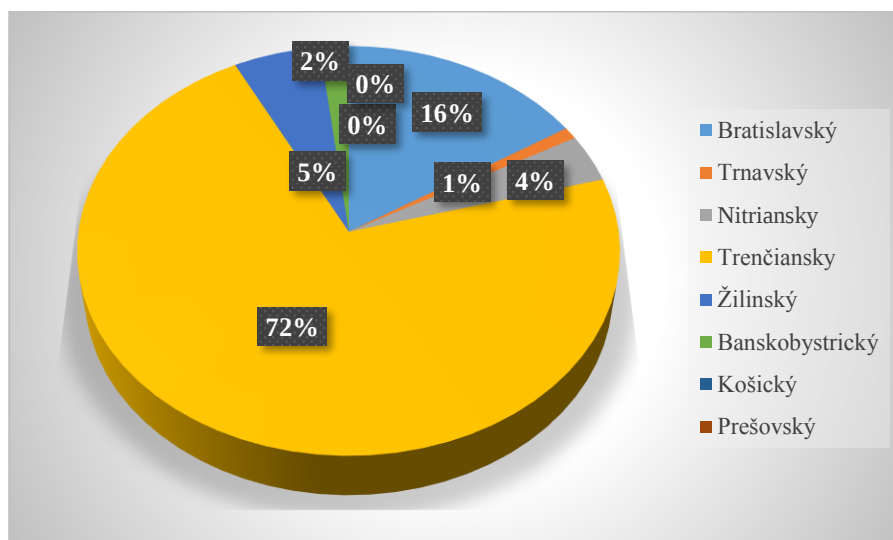
4.3.1 Analýza získaných údajov empirickým výskumom

Dotazníkového prieskumu sa zúčastnilo 109 respondentov z toho tvorilo 33% žien a 67% mužov. Čo sa týka vekovej štruktúry najviac respondentov bolo vo vekovej kategórii 21-30 (46,8%) a následne vo vekovej kategórii 31-40 (24,8%). Keďže náš výskum bol zameraný najmä na študentov končiacich vysokoškolské vzdelanie a už pracovne aktívnych ľudí, ktorí sú už reálne naplno zapojení na trhu práce, uviedlo 43,1 % najvyššie dosiahnuté vzdelanie stredné a 56,9% vysokoškolské.

Otázka č. 3: V ktorom kraji žijete?

Cieľom tejto otázky bola snaha o získanie pohľadu respondentov z rôznych krajov, a tak porovnať vnímanie vzdelania a jeho kvality občanmi. Vďaka údajom ktoré sme získali vieme porovnať platové podmienky, ale aj spokojnosť s dosiahnutým vzdelaním, v ďalšom rozvoji i možnosti ďalšieho vzdelávania u svojho zamestnávateľa. Keďže väčšina pochádzala z Trenčianskeho kraja, ktorý tvoril 71,7 % nemôžeme porovnanie týchto krajov považovať za určujúcu. Bratislavský kraj tvoril 16 % zo všetkých respondentov. 11 odpovedajúcich z tohto kraja zo 16 uviedlo, že ich výška hrubého príjmu je viac ako 1200 eur. V Trenčianskom kraji len 21 respondentov odpovedalo na túto otázku rovnako, ale tvorili menšie percento ako v porovnávanujúcom kraji. To nezabránilo potvrdeniu výrazných platových rozdielov, nakoľko sme si túto hypotézu potvrdili aj údajmi so Štatistického úradu SR.

Graf č. 11 V ktorom kraji žijete?

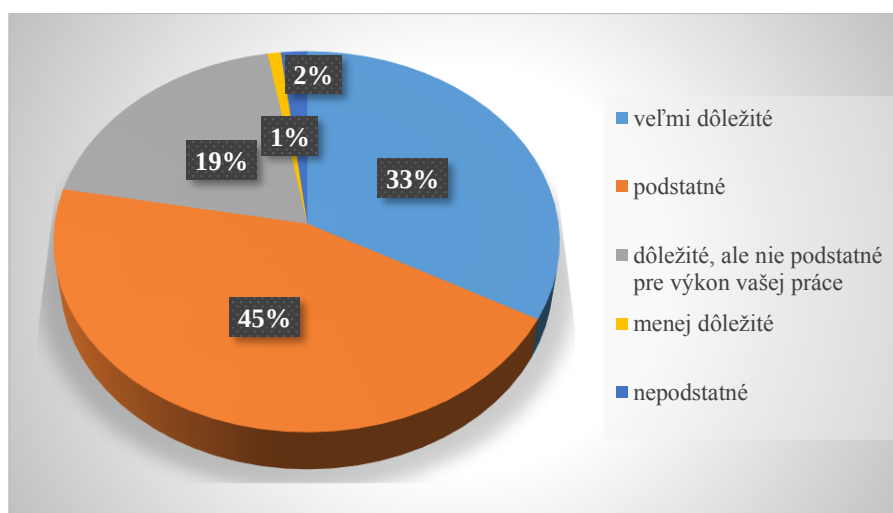

Zdroj: autorka.

Otázka č. 4: Aké je dôležité pre vás vzdelanie?

Na otázku pri ktorej nás zaujímalo ako vnímajú ľudia vzdelanie a akú dôležitosť hrá v ich živote sme sa dozvedeli veľmi pozitívne zistenie. Takmer polovica odpovedala, že vzdelanie je pre nich podstatné a pre 33 % veľmi dôležité. Avšak skoro 20 % respondentov odpovedalo na túto otázku, že je pre nich vzdelanie dôležité, ale nie je podstatné pre výkon ich práce.

Graf č. 12 Aké je dôležité pre vás vzdelanie?

Zdroj: autorka.

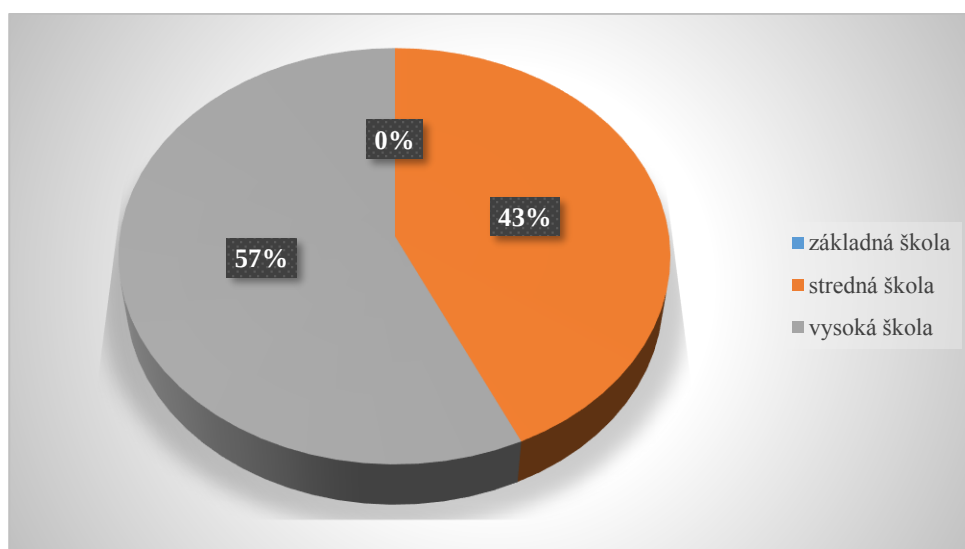
Množstvom týchto odpovedí sa nám naskytuje veľa otázok ako napríklad či je pre nich dôležité vzdelanie ak majú ochotu sa dovzdelávať a napredovať, ale charakter ich práce

to neovplyvní? Pracujú teda na pracovnom mieste, ktoré neodpovedá ich kvalifikácii, alebo chcú sa v živote posúvať ďalej, a preto je pre nich dôležité vzdelanie? Alebo je dôležité pre nich vzdelávať sa a využívať vzdelanie len v osobnom živote? Nemala by kvalita vzdelania a jeho dosiahnutie reflektovať ekonomickú stránku ako plat, ale aj pozíciu pre ktorú je vzdelanie dôležité?

Otázka č. 5: Aké je vaše najvyššie dosiahnuté vzdelanie?

Zo 109 respondentov ani jeden neodpovedal, že jeho najvyššie dosiahnuté vzdelanie je základné, čo znamená, že ako krajina napredujeme aj v oblasti školstva, nakoľko v minulosti nebolo zvykom, aby mala väčšina občanov čo i len stredoškolské vzdelanie, a nie to ešte vysokoškolské, ako sa nám potvrdilo v našom dotazníku, a to prostredníctvom 56,9 %. Strednú školu uviedlo 43,1 % opýtaných.

Graf č. 13 Aké je vaše najvyššie dosiahnuté vzdelanie?

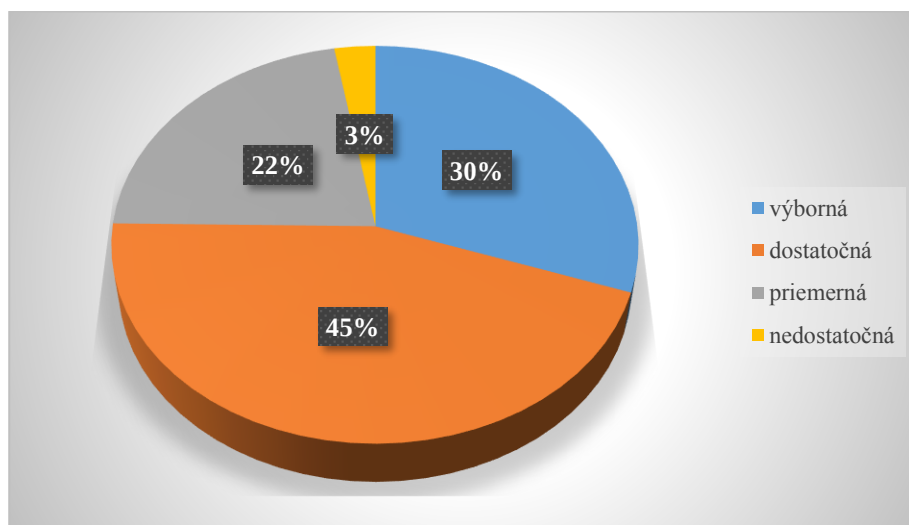

Zdroj: autorka.

Otázka č. 6: Ako by ste hodnotili kvalitu vášho základného vzdelania, ktoré ste mali možnosť absolvovať?

Na otázku týkajúcu sa hodnotenia kvality vzdelania práve toho najdôležitejšieho základného na ktorého pilieroch sa nadstavuje stredoškolské vzdelanie nám 49 respondentov odpovedalo, že považujú kvalitu za dostačujúcu, 33 uviedlo, že ich základné vzdelanie bolo výborné a za priemernú kvalitu ich bolo 24. Na naše potešenie len 3 uviedli, že ich kvalita základného vzdelania bola nedostačujúca.

Graf č. 14 Ako by ste hodnotili kvalitu vášho základného vzdelania, ktoré ste mali možnosť absolvovať?

Zdroj: autorka.

Otázka č. 7: Aký druh strednej školy ste navštevovali?

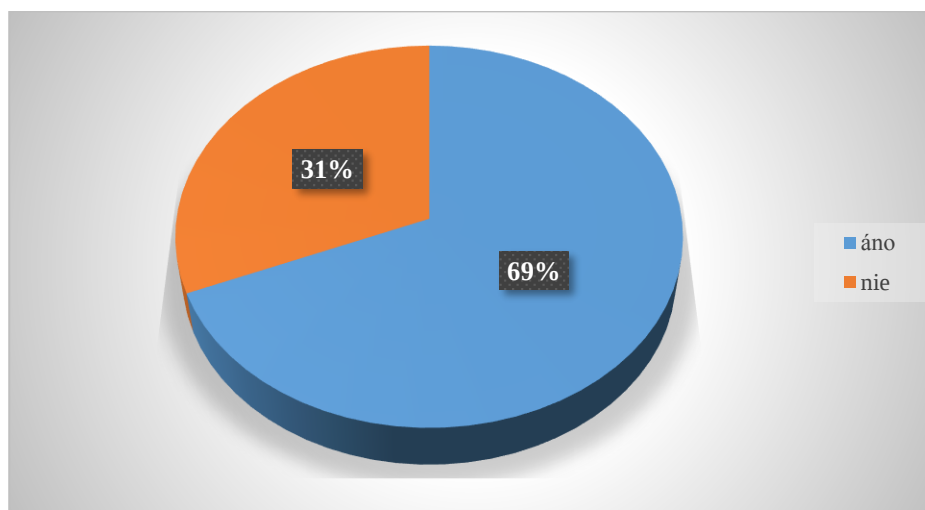
Cieľom tejto otázky bolo zistiť aká štruktúra absolvovanosti stredných škôl je najobsiahnutejšia. Nakoľko sme zistili z predchádzajúcich otázok, že väčšina respondentov absolvovala vysokú školu, je namieste vedieť práve aký druh strednej školy ich pripravil a motivoval tak, že pokračovali vo svojom ďalšom vzdelaní. Celkovo čo sa týka druhov stredných škôl máme na výber gymnázia, na ktorých študovalo 25,7 % respondentov, stredné odborné školy medzi ktoré najvýznamnejšie patria obchodné akadémia, a tie v našom dotazníku predstavovali 23,9 %. Najviac respondentov študovalo na odborných školách typu – hotelová, dopravná akadémia, stredná priemyselná škola, či zdravotná. Na týchto školách vyštudovalo 41,3 % našich opýtaných.

Otázka č. 8: Pokračujete vo svojom vzdelávaní aj po absolvovaní strednej/vysokej školy?

Nakoľko trend v samovzdelávaní a celkovo v dobrovoľnom vzdelávaní prostredníctvom rôznych kurzov sa neraduje na Slovensku obľúbenosti ako napríklad v iných krajinách. Zaujímalo nás pri tejto otázke koľko respondentov má záujem sa ďalej rozvíjať, a či vôbec majú ľudia motiváciu pre nadobúdanie ďalších vedomostí, znalostí a zručností. Výsledky odpovedí preukázali, že 68,8 % opýtaných pokračuje vo svojom vzdelaní aj po ukončení strednej alebo vysokej školy avšak 31,2 % nepokračuje vo svojom vzdelávaní vôbec čo je podľa nás veľmi veľké percento, nakoľko podľa ekonómov, odborníkov princípom a hlavným kľúčom k rozvoju je práve celoživotné vzdelávanie.

Nakoniec nikto nie je tak múdry, aby si mohol povedať, že sa už nepotrebuje nič učiť. Myslíme si, že práve táto obmedzenosť ľudí tkvie v nízkej motivácii. A to hlavne v tej ekonomickej, ktorú odzrkadľuje odmena za ich odvedenú prácu. Ak by boli viacej motivovaní v získavaní dodatočného vzdelania a zručností viacej ľudí by bolo ochotných, ba dokonca by mali väčší záujem o svoj rozvoj. Zároveň svojím rozvojom by hnali produktivitu práce v danej spoločnosti, a to by zároveň vplývalo aj na celkový rozvoj ekonomiky ako celku.

Graf č. 15 Pokračujete vo svojom vzdelávaní aj po absolvovaní strednej/vysokej školy?

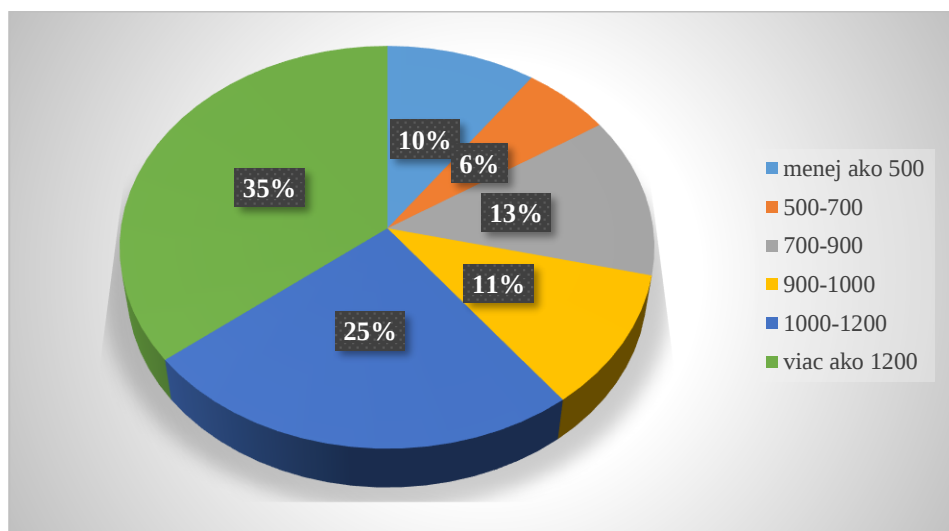

Zdroj: autorka.

Otázka č. 9: Aká je výška vášho hrubého príjmu?

Podľa zistených odpovedí by sme si dovolili tvrdiť, že táto otázka bola najkontroverzejšia, pretože všetci respondenti neboli ochotní odpovedať na túto otázku aj preto sa súbor opýtaných zmenšil na 101. 10% odpovedalo, že ich príjem je menší ako 500 eur, a keďže je minimálna mzda za rok 2020 580 eur usudzujeme, že ide o študentov, ktorí si privyrábajú alebo o mamičky na materskej dovolenke. Následne 6% uviedlo, že ich mzda sa pohybuje okolo minimálnej mzdy. Skoro rovnaký percentuálny počet uviedlo, že zarábajú od 700-900 eur a 900-1000 eur. 25% opýtaných má hrubý príjem od 1000-1200 eur. Najpočetnejšia skupina je hrubý príjem viac ako 1200 eur a tvorí konkrétne 35%.

Graf č. 16 Aká je výška vášho hrubého príjmu?

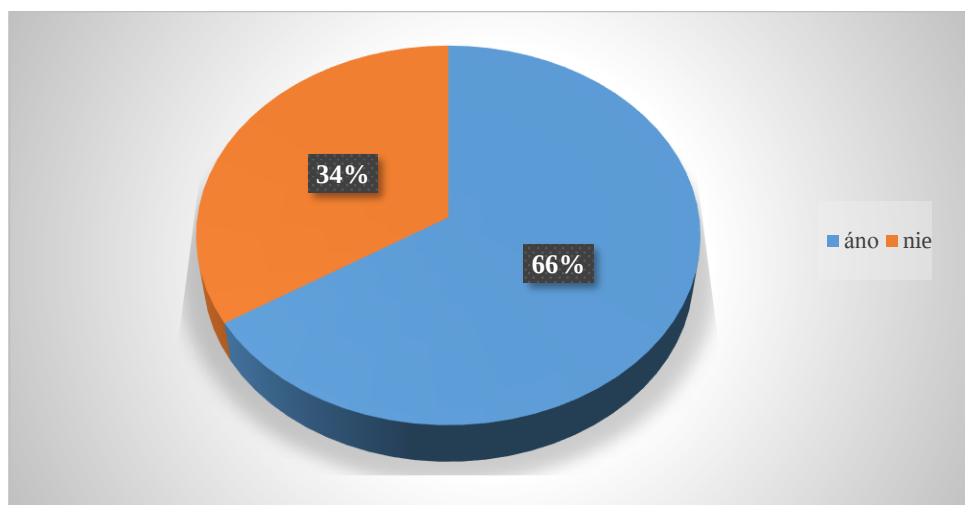

Zdroj: autorka.

Otázka č. 10: Máte možnosť u svojho zamestnávateľa získať ďalšie dodatočné vzdelanie prostredníctvom iných kurzov, školení?

Cieľom tejto otázky bolo zistiť, či sa aj zamestnávateľa podieľajú na rozvoji svojich zamestnancov, pretože ak umožnia rozvíjať vedomosti pracovníkov, tí sú kvalifikovanejší, teda prácu vykonávajú možno rýchlejšie, svedomitejšie, ale hlavne kvalitnejšie. Zvyšujú produktivitu celej spoločnosti a to prispieva k jej rastu. 66,1 % respondentov uviedlo, že ich zamestnávateľ je naklonený a aj prispieva k ich ďalšiemu vzdelaniu prostredníctvom rôznych kurzov a školení.

Graf č. 17 Máte možnosť u svojho zamestnávateľa získať ďalšie dodatočné vzdelanie prostredníctvom iných kurzov, školení?

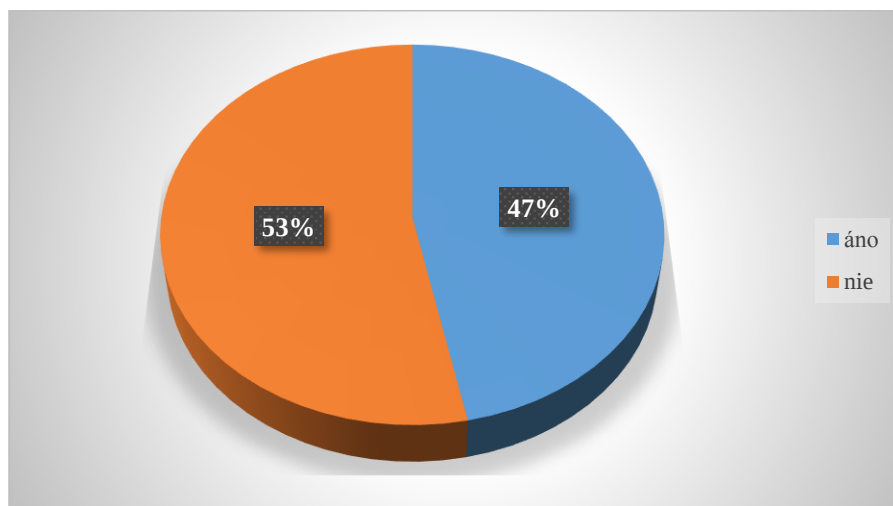
Zdroj: autorka.

Avšak negatívne odpovede na túto otázku predstavujú stále veľké percento a to 33,9 %. Avšak v dnešnej technologicky veľmi vyspelej dobe sme očakávali menšie percento.

Otázka č. 11: Ak by ste absolvovali vyššie vzdelanie vo vašom odbore, mali by ste možnosť vyššieho zárobku?

Všeobecne podľa logického zmýšľania a nejakej kontinuity v živote sme očakávali, že čím vyšším vzdelaním a odbornosťou pracovník disponuje, tým je odmena za jeho kvalifikovanú prácu vyššia. Avšak realita je iná a 53% opýtaných to potvrdzuje, i keď 47 % súbor odpovedal, že keby majú vyššie vzdelanie v odbore mali by možnosť vidieť na svojej výplatnej páske vyššiu sumu. Ako môžeme vidieť na grafe nie je náš predpoklad potvrdený.

Graf č. 18 Ak by ste absolvovali vyššie vzdelanie vo vašom odbore, mali by ste možnosť vyššieho zárobku?

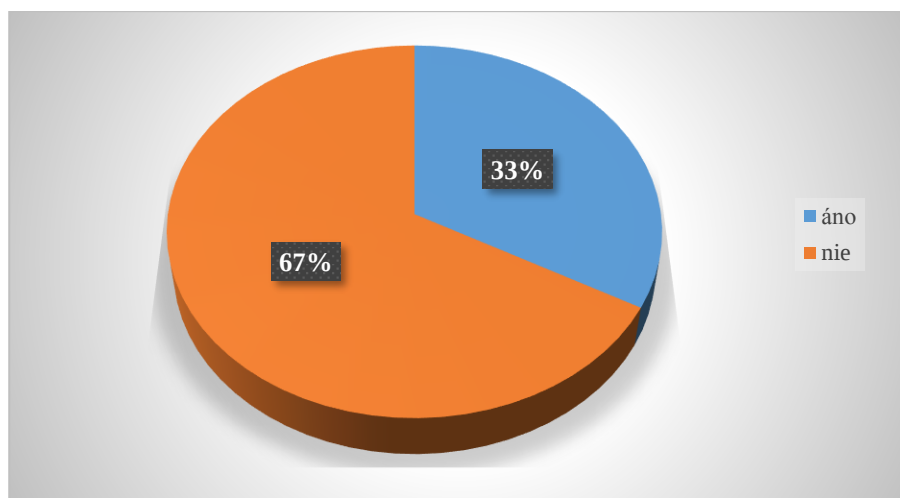

Zdroj: autorka.

Otázka č. 12: Máte skúsenosti, kedy ste v dôsledku nedostatočného vzdelania, kvalifikácie neboli prijatí na pozíciu o ktorú ste sa uchádzali?

Výsledok tejto otázky bol celkom potešujúci nakoľko, čím menej negatívnych skúseností s hľadaním zamestnania a absolvovaním pracovných pohovorov pracovník má, tým je aj jeho sebavedomie na tom lepšie. A to sa následne prejavuje na spokojnosti zamestnávateľa, pretože spokojný zamestnanec je motivovaný k lepším pracovným výsledkom. Odpovede na túto otázku tiež ukazujú, že ľudia sú si vedomí svojich vzdelanostných, ale aj skúsenostných kvalít.

Graf č. 19 Máte skúsenosti, kedy ste v dôsledku nedostatočného vzdelania, kvalifikácie neboli prijatí na pozíciu o ktorú ste sa uchádzali?

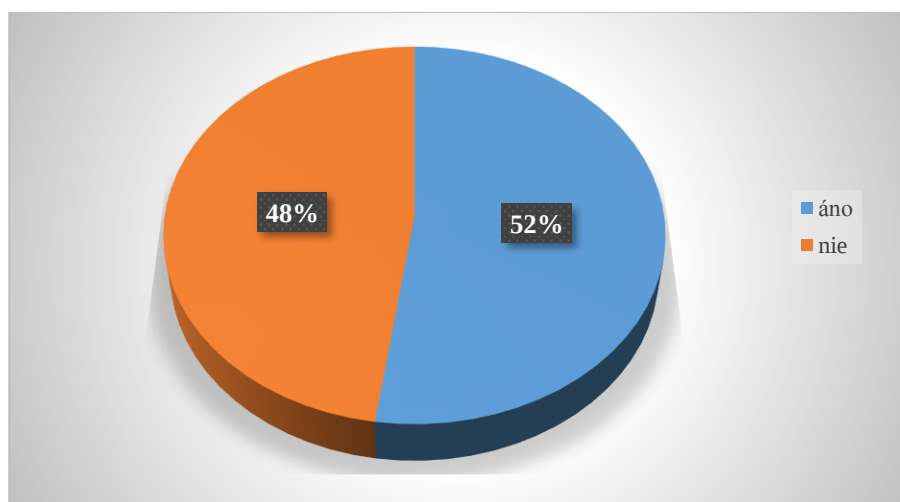

Zdroj: autorka.

Otázka č. 13: Odpovedá vaše dosiahnuté vzdelanie, vaše skúsenosti a zručnosti výške vašej mzdy?

Touto otázkou sme chceli zistiť spokojnosť zamestnancov s ich vzdelaním a ohodnotením. Výsledok 52 % spokojných respondentov bol prekvapivý, nakoľko v dnešnej dobe sa stretávame s neustále nespokojnými zamestnancami. Môže však za to neustále meniac sa doba a s ňou aj meniacimi nárokmi na životnú úroveň. 48 % uviedlo, že ich vzdelanie neodpovedá výške ich mzdy, čo sa odráža aj na fluktuácii zamestnancov.

Graf č. 20 Odpovedá vaše dosiahnuté vzdelanie, vaše skúsenosti a zručnosti výške vašej mzdy?

Zdroj: autorka.

4.3.2 Záver dotazníkového prieskumu

Na základe nášho dotazníkového prieskumu sme získali lepší pohľad na vnímanie vzdelania na Slovensku, ale aj na to, ako sa ľudský kapitál prejavuje na ekonomických faktoroch. Mali sme možnosť oboznámiť sa s aktuálnymi postojmi ľudí na tému vzdelania, ich uplatnenia v reálnom živote a motivácii pre ďalšie získavanie vzdelávania. Výsledky výskumu poukázali na nerovnosti medzi regiónmi na Slovensku, či už v počte vysokých škôl, tak aj vo výškach hrubých miezd. Zistili sme, že v súbore opýtaných sú ľudia, ktorí chcú pracovať na svojom vzdelaní, ich skúsenosti odpovedajú ich zručnostiam a nemali skúsenosti, kedy by ich kvôli nedostatočnému vzdelaniu neprijali do zamestnania. Zároveň ich zamestnávateľ dbá na to, aby sa neustále vzdelávali a posúvali svoje vedomosti neustále vpred. Čo sa týka absolvovania strednej školy všetci respondenti absolvovali strednú školu a väčšina vysokú školu. Tento fenomén na Slovensku znižuje uplatnenie študentov vysokých škôl na trhu práce, čo spôsobuje problémy. Na druhú stranu môžeme byť spokojní, že ľudia v mladom veku majú taký záujem o sebarozvoj a uvedomujú si dôležitosť ľudského kapitálu. Tiež môžeme zhodnotiť odpovede na kvalitu základného vzdelania, ktoré tvorí základné piliere každého človeka. Hodnotenie však nebolo najlepšie, nakoľko vzdelanie hodnotili ako dostatočné, čo pri nastavených štandardov iných krajín EÚ nie je najlepšie. Stále je tu priestor na zlepšovanie a zapracovanie vyšších štandardov aj do nášho školstva. Prekvapivo sme tiež zistili, že väčšina z opýtaných zarába viac ako je minimálna mzda a tí, ktorých príjem je menší, tvoria mamičky na materskej dovolenke a študenti, ktorí brigádujú.

Z výsledkov prieskumu vieme jednoducho potvrdiť resp. vyvrátiť hypotézy, ktoré sme si stanovili:

- potvrdzujeme hypotézu č. 1, pretože respondenti potvrdili, že ich dosiahnuté vzdelanie a nadobudnuté zručnosti sú ohodnotené adekvátne ich mzdou, aj preto je vzdelanie garanciou ekonomického rozvoju,
- potvrdzujeme aj hypotézu č. 2, nakoľko hodnotenie základného vzdelania bolo vyhodnotené ako dostatočné a aj pri otázke dôležitosti vzdelania ako takého respondenti odpovedali, že je pre nich vzdelanie podstatné a veľmi dôležité,
- poslednú hypotézu č. 3 musíme tiež potvrdiť. Respondenti totižto uviedli, že majú záujem sa ďalej vzdelávať a absolvovať rôzne kurzy a školenia aj po dosiahnutí strednej, ale i vysokej školy. Opýtaní v ich zamestnaniach môžu absolvovať dodatočné celoživotné vzdelávania. Zamestnávateľ im to umožňuje a podporuje ich.

Avšak keď sme sa pýtali na to, či by ich výška zárobku bola vyššia keby majú dosiahnuté v danom odbore vyššie vzdelanie odpovedali, že nie.

Výsledky nášho prieskumu, ktorý bol uskutočnený medzi 109 respondentmi hodnotíme ako obohacujúci a potvrdzujúci nástroj, nakoľko práve končiace ročníky vysokých škôl a ľudia, ktorí sú už súčasťou trhu práce vedia najlepšie posúdiť situáciu a popísať realitu na trhu práce. Cieľom bolo získať hodnotné a relevantné odpovede, ktoré nám pomôžu sa zorientovať v aktuálnej situácii a reflektujú vzdelanie v našej spoločnosti. Tiež sme sa chceli oboznámiť s vnímaním vzdelania občanmi. Chceli sme vedieť aká je motivácia k ďalšiemu rozvoju, nakoľko práve rozvoj je hybnou silou celej spoločnosti. Výsledky poukázali na rozdiely v zárobkoch v jednotlivých krajoch, poukázali na priestor na zlepšovanie základného vzdelania. Zarážajúci na výsledkoch bol nejednoznačný výsledok, že dosiahnuté vzdelanie a zručnosti nie sú vždy premietnuté vo výške mzdy. Nakoľko v dnešnej dobe si veľa ľudí zakladá práve na vzdelaní, pretože očakáva, že v budúcnosti bude ich príjem vyšší a odrazí sa to na ich lepšej životnej úrovni. Bohužiaľ, máme veľa absolventov vysokých škôl, ktorých uplatnenie na trhu práce nie je najpriaznivejšie, pretože ich počet je veľmi vysoký. Aj kvôli tomu sa stáva čoraz častejšie, že príjem absolventa vysokej školy je na tej istej úrovni ako príjem absolventa strednej školy.

Záver

Výsledkom bakalárskej práce je skúmanie a vysvetlenie vplyvu ľudského kapitálu a vzdelania na ekonomický rozvoj. Vymedzili sme pojmy ako je ekonomický rozvoj, ľudský kapitál, kvalita ľudského kapitálu a tiež faktory, ktoré determinujú ekonomický rozvoj. Uviedli sme aj to, akú dôležitú úlohu zohrávajú investície do ľudského kapitálu.

Z hľadiska dlhodobého ekonomického rastu sa stáva kľúčovou rastúca úroveň znalostí a schopností ľudí. Znalostná spoločnosť zabezpečuje tvorbu efektívnejších metód výroby a vývoj nových a vylepšených tovarov a služieb, taktiež zrýchľujú technologické zmeny. Preskúmali sme preto, aké sú dôsledky nedostatočného vzdelania, čím sme poukázali na jeho dôležitosť a nevyhnutnosť nie len v spoločnosti, ale aj v ekonomike.

V rámci práce sme analyzovali výsledky empirického výskumu, ktoré nám potvrdili, ale aj vyvrátili naše hypotézy a vďaka nemu sme porovnali kvalitu vzdelania a výkonnosť ekonomiky v Trenčianskom kraji s ostatnými krajinami na Slovensku.

Proces vzdelávania je na všetkých stupňoch najvýznamnejšou formou akumulácie ľudského kapitálu. Analýza v oblasti ľudského kapitálu je bezprostredne spojená s kvantifikáciou úžitkov vzdelávania. Je veľmi nevyhnutné, aby zamestnanci disponovali zručnosťami pre využitie nových technológií, nakoľko väčšina nových inovácií v spoločnostiach ide ruka v ruku s ovládaním počítačov. Treba, aby si spoločnosti uvedomovali a snažili sa napredovať spolu s inováciami aktuálnych trendov. Keďže akumulácia ľudského kapitálu sa realizuje hlavne prostredníctvom procesu vzdelávania je potrebné zvýšiť investovanie do vzdelania prostredníctvom verejných výdavkov, pretože vo vynakladaní prostriedkov zaostávame a máme čo zlepšovať.

Riešenie je možné v ďalšom zlepšení kvality vzdelávania a v snahe prepojiť viac vzdelávanie s trhom práce. Zlepšenie by mohlo byť podľa Európskej únie aj vo vzdelávacom procese detí z marginalizovaných skupín. V neustále meniacich sa podmienkach sú dôležité aj iné zručnosti ako napríklad rozvíjanie kritického myslenia, sociálneho myslenia, schopnosti argumentácie, efektívnej komunikácie a schopnosť riešenia problémov. Tieto zručnosti a schopnosti sa tiež dokážu získať doplnením vzdelania nového typu, ktoré spája vzdelanie s praxou. Rozširovanie možností pre ľahší prístup k vzdelaniu ľudí zo všetkých sociálnych a príjmových vrstiev spoločnosti je možné zabezpečiť prostredníctvom nových technológií.

Zoznam bibliografických odkazov

1. BECKER, G. S. *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis with Special Reference to Education*. 3 ed. Chicago : The University of Chicago Press, 1993.
2. BELKOVICSOVÁ, D. In Ľudský kapitál ako významný determinant ekonomického rastu. *Konkurencieschopnosť, ekonomický rast a prežitie firiem: príspevky recenzovaného zborníka z vedeckej konferencie, 15.-17. mája 2019, vo vzdelávacom zariadení, (Virt, Slovensko)*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2019, s. 1-7. ISBN 978-80-225-4606-5.
3. BUREAU OF LABOUR STATISTICS (2012) Employment projections: 2010 - 2020. Washington, D. C. Dostupné na: <https://www.bls.gov/news.release/ecopro.toc.htm>.
4. ČAPLÁNOVÁ, A. *Teória ľudského kapitálu a súčasná slovenská ekonomika*. Ekonomický časopis, 2003, roč. 51, č. 8, s. 947-962. ISSN 0013-3035.
5. ČAPLÁNOVÁ, A., MARTINCOVÁ, M. *Inflácia, nezamestnanosť a ľudský kapitál z makroekonomického pohľadu*. Bratislava: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 93-107. ISBN 978-80-8168-024-3.
6. DUDOVÁ, I. *Ekonomia vzdelávania*. Bratislava: Vydavateľstvo Ekonóm, 2011, s. 118-124. ISBN 978-80-225-3117-7.
7. FERRER, F. *Financovanie vzdelávania: tendencie a latentné problémy*. OECD 2002.
8. FUENTE, A. de la – CICCONE, A. *Human Capital in a global and knowledge-based economy*. Brussels: European Commission, 2003.
9. GOODMAN, S. F. – TURNER, L. J. *Teacher Incentive Pay and Educational Outcomes: Evidence from the New York City Bonus Program*, 2010. Dostupné na: https://www.educationnext.org/wp-content/uploads/2011/02/ednext_20112_GoodmanTurner_Unabridged.pdf
10. <http://www.klub500.sk/dobiehanie-ceskej-republiky-sa-zastavilo-vzdelanie-sa-prepada/>
11. <https://accace.cz/zdaneni-v-ceske-republice-nejdulezitejsi-sazby-dani-a-odvodu-infografika/>
12. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Total_revenue_from_taxes_and_social_contributions,_EU-27_and_EA-19,%25_of_GDP,_1995-2019.png
13. <https://eduworld.sk/cd/lucia-brezovska/2952/ako-nenapadne-male-estonsko-dostalo-svoje-skolstvo-medzi-najlepsie-vzdelavacie-systemy>

14. <https://focus.hnonline.sk/ekonomika/clanok/1036110-aky-je-rozdiel-medzi-ekonomickym-rastom-a-rozvojom>
15. <https://gpseducation.oecd.org/CountryProfile?plotter=h5&primaryCountry=AUT&treshold=5&topic=EO>
16. <https://gpseducation.oecd.org/CountryProfile?plotter=h5&primaryCountry=CZE&treshold=5&topic=EO>
17. <https://gpseducation.oecd.org/CountryProfile?plotter=h5&primaryCountry=SVK&treshold=5&topic=EO>
18. <https://gpseducation.oecd.org/CountryProfile?plotter=h5&primaryCountry=EST&treshold=5&topic=EO>
19. <https://podpora.financnasprava.sk/275188-Sadzba-dane-z-pr%C3%ADjmov-za-rok-2020>
20. https://sk.wikipedia.org/wiki/Index_%C4%BEudsk%C3%A9ho_rozvoja
21. <https://sk.wikipedia.org/wiki/ISCED>
22. <https://www.euroekonom.sk/ekonomika/narodne-hospodarstvo/ekonomicky-rozvoj-ero-a-ekonomicky-rast-era/>
23. <https://www.prosperity.com/all-countries>
24. <https://www.startitup.sk/estonsky-skolsky-system-predbieha-zapad-co-robi-inak/>
25. <https://www.workinestonia.com/working-in-estonia/taxes/>
26. JANKOVÁ, N. In *Vzdelávanie ako súčasť riadenia ľudských zdrojov*. Revue priemyslu: ľudia, manažment a hospodárstvo. Bratislava: SON MEDIA, 2018, č. 4, s. 52-54. ISSN 1336-9857.
27. KELEMEN, J. *Kapitoly o znalostnej spoločnosti*. Bratislava: Iura Edition, 2008, s. 454-454, ISBN 978-80-8078-209-2.
28. KEYNES, J. M. *Obečná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz*. Praha: Cicero, 2020. ISBN 9788027073993
29. LAUREAU, A. *Unequal childhoods: Class, race, and family life*. University of California Press, 2011.
30. LISÝ, J. *Ekonomía*. Bratislava: Wolters Kluwer, a. s., 2016, s. 394-395. ISBN 978-8-7552-275-7.
31. MALTHUS, T. .R. *An Essay on the Principle of Population*, 1798.
32. MANKIW, N. G., ROMER, D., WEIL, D. N. *A contribution to the empirics of economic growth*. *Quarterly Journal of Economics*, President and Fellows of Harvard College and Massachusetts Institute of Technology, 1992, p.432.

33. MARSHALL, A. *Principles of Economics. Volume I.* Londýn: Macmillan, 1890.
34. MINCER, J. *Investment in Human Capital and Personal Income Distribution.* *Journal of Political Economy*, 1958, 66, p. 281-302.
35. NICKOLAS, S. *What is the relationship between human capital and economic growth?*. Dostupné na: <https://www.investopedia.com/ask/answers/032415/what-relationship-between-human-capital-and-economic-growth.asp>, citované 17.12.2020.
36. PIGOU, A. C. *A study in public finance.* Londýn: Macmillan, 1928.
37. POLACHEK, S. W. *Occupational self-selection: A human capital approach to sex differences in occupational structure.* *The review of economics and statistics*. 1981. 63, s. 60-69.
38. ROMER, P. *Increasing returns and long-term growth.* *Journal of Political Economy*, 1986, vol. 94, no. 5, Oct., p. 1002-1037.
39. SMITH, A. *Pojednání o podstate a původu bohatství národů.* Praha: SNPL, 1958.
40. VARADZIN, F. *Ekonomický rozvoj a růst.* Praha: Professional publishing, 2004, s. 12121-12121, ISBN 80-86419-61-4.

Prílohy

Príloha č. 1 Dotazník

Kvalita ľudského kapitálu v ekonomickom rozvoji

Vážení respondenti,

v záujme posúdenia kvality dosiahnutého vzdelania Vás chceme požiadať o vyplnenie dotazníka. Cieľom je porovnať a posúdiť faktory ovplyvňujúce kvalitu vzdelania a jeho vplyv na ekonomický rozvoj.

Získané informácie budú slúžiť len na účely vypracovania bakalárskej práce.

Vopred Vám ďakujeme za spoluprácu.

E-mailová adresa

1. Aký je váš vek?

- ☐ 0-20
- ☐ 21-30
- ☐ 31-40
- ☐ 41-50
- ☐ 51-60
- ☐ 60-viac

2. Aké je vaše pohlavie?

- ☐ žena
- ☐ muž

3. V ktorom kraji žijete?

- ☐ Bratislavský
- ☐ Trnavský
- ☐ Nitriansky
- ☐ Trenčiansky
- ☐ Žilinský
- ☐ Banskobystrický
- ☐ Košický
- ☐ Prešovský

4. Aké dôležité je pre vás vzdelanie?

- ☐ veľmi dôležité
- ☐ podstatné
- ☐ dôležité, ale nie podstatné pre výkon vašej práce
- ☐ menej dôležité
- ☐ nepodstatné

5. Aké je vaše najvyššie dosiahnuté vzdelanie?

- ☐ základná škola
- ☐ stredná škola
- ☐ vysoká škola

6. Ako by ste hodnotili kvalitu vášho základného vzdelania, ktoré ste mali možnosť absolvovať?

- ☐ výborná
- ☐ dostatočná
- ☐ priemerná
- ☐ nedostatočná

7. **Aký druh strednej školy ste navštevovali?**
- ☐ gymnázium
 - ☐ obchodná akadémia
 - ☐ stredná odborná škola
 - ☐ Iné...
8. **Pokračujete v rozvoji svojho vzdelania aj po absolvovaní strednej / vysokej školy?**
- ☐ áno
 - ☐ nie
9. **Aká ja výška vášho hrubého príjmu?**
- ☐ menej ako 500
 - ☐ 500-700
 - ☐ 700-900
 - ☐ 900-1000
 - ☐ 1000-1200
 - ☐ viac ako 1200
10. **Máte možnosť u svojho zamestnávateľa získať ďalšie dodatočné vzdelanie prostredníctvom iných kurzov, školení?**
- ☐ áno
 - ☐ nie
11. **Ak by ste absolvovali vyššie vzdelanie vo vašom odbore, mali by ste možnosť vyššieho zárobku?**
- ☐ áno
 - ☐ nie
12. **Máte skúsenosť, kedy ste v dôsledku nedostatočného vzdelania, kvalifikácie neboli prijatí na pozíciu o ktorú ste sa uchádzali?**
- ☐ áno
 - ☐ nie
13. **Odpovedá vaše dosiahnuté vzdelanie, vaše skúsenosti a zručnosti výške vašej mzdy?**
- ☐ áno
 - ☐ nie

Tu je priestor pre váš komentár, alebo vyjadrenie iného názoru na našu tému: